

บทนำ

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับคนซึ่งเป็นทั้งผู้กำหนด ผู้สนับสนุน ให้กระบวนการพัฒนาดำเนินตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยคนจะเป็นผู้รับประโยชน์และรับผลกระทบจากการพัฒนานั้นโดยตรง ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ที่จะก่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความเป็นธรรมในสังคม

ปัจจุบันการพัฒนากำลังอยู่ในจุดหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ โดยที่เศรษฐกิจของประเทศไทย กำลังก้าวเข้าสู่ระดับนานาชาติ และจะต้องแข่งขันในเวทีโลกมากยิ่งขึ้นทุกขณะ โดยที่โครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการที่ทันสมัย ในขณะที่ฐานที่ตั้งของชุมชนได้เริ่มเปลี่ยนจากเกษตรสังคมชนบทสู่ความเป็นสังคมเมืองยิ่งขึ้น ดังนั้น ถ้าจะให้คนเป็นผู้กำหนดหรือผู้สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาได้จำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีศักยภาพและขีดความสามารถสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ประเด็นปัญหาหลักที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ก็คือ การพัฒนาคนยังไม่สามารถสนับสนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทยกำลังลดน้อยถอยลงไปทั้งในแง่ปริมาณ คุณภาพ และอัตราค่าจ้างที่เริ่มขยับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะเดียวกันเป็นที่คาดว่าในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ยังมีแรงงานด้อยทักษะฝีมือที่ยังมีงานทำไม่เต็มที่ในภาคเกษตร ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องได้รับการยกระดับทักษะฝีมือให้สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่กำลังเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยอีกเป็นจำนวนมาก

2. ขณะเดียวกันเมื่อหันมาพิจารณาสถานการณ์ด้านสังคม ในแง่ของคนซึ่งเป็นผู้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนาประเทศพอจะกล่าวได้ว่าคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทยกำลังถูกกระทบกระเทือนจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปเป็นสังคมเมือง ซึ่งมีการอพยพของประชาชนในชนบทเข้าสู่เมืองและความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัวได้ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสุขภาพอนามัยที่มีการเจ็บป่วย ซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นจริงสังคมเมืองของประเทศ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกลุ่มอายุที่มีสัดส่วนของคนวัยกลางคน และคนสูงอายุมากขึ้น ในขณะที่สัดส่วนของเด็กน้อยลง

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตคือผลกระทบจากการพัฒนาต่อวิถีชีวิต จิตใจ ค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย และผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิด

จากความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติที่เคยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ ได้ถูกนำมาใช้อย่างมากมายในการเพิ่มผลผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม และในการบรรเทาปัญหาความยากจนในชนบท

3. ดังนั้น จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่สำคัญโดยสรุปได้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

3.1 การจัดระบบการศึกษาและฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้มีศักยภาพและขีดความสามารถที่เหมาะสมในอันที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนาประเทศได้ทันเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น

3.2 การป้องกันแก้ไขและบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในสังคมในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาประเทศ โดยให้ความเอาใจใส่คำจูงเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มชนที่ด้อยโอกาสซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ และยังปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ยากและไม่ทันเหตุการณ์

3.3 ลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่คนในสังคมได้รับความเชื่อมโยงของสภาวะแวดล้อม อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากสังคมเกษตรชนบทมาเป็นสังคมเมือง สังคมอุตสาหกรรม และความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติ

3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของคนในกลุ่มอายุต่างๆ ตั้งแต่วัยเด็กและเยาวชนวัยทำงานไปจนถึงวัยสูงอายุ โดยการให้การศึกษาลดตลอดชีวิต

4. เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น จำเป็นจะต้องปรับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปในลักษณะดังนี้คือ

4.1 เพิ่มบทบาทของรัฐในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ให้มีศักยภาพและขีดความสามารถสูงขึ้นในลักษณะต่างๆ เช่น การให้เงินอุดหนุนหรือทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจ การจัดระบบการให้สวัสดิการด้านการศึกษา และการรักษาพยาบาลแก่ผู้จากจน ผู้สูงอายุและผู้พิการทุพพลภาพ และรวมทั้งการจัดสรรงบประมาณและให้เงินอุดหนุนการลงทุน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นกรณีพิเศษเร่งด่วน

4.2 ปรับปรุงผ่อนคลายกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและเอื้อต่อการที่จะให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น การขยายความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนในการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน รวมทั้งการระดมทุนจากภาคเอกชนมาใช้ในการฝึกอบรมให้มากขึ้น นอกจากนี้ ให้นำหลักการ “ผู้สร้างปัญหา

มลพิษ” จะต้องเป็นผู้รับภาระในการบำบัดและกำจัดมลพิษมาใช้ในระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 เป็นต้น

4.3 สนับสนุนการผึกกำลังของสถาบันครอบครัว ชุมชน องค์กรภาคเอกชนรวมทั้งสถาบันศาสนากับภาครัฐในการป้องกันแก้ไขปัญหาสีงแวดล้อม และยกระดับคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจและวัฒนธรรมของคนในสังคม โดยการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรเอกชน สาธารณประโยชน์ การขยายขอบเขตความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น ระบบสาธารณสุขมูลฐาน งานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ อาสาสมัครเพื่ออนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการจัดตั้งองค์กรร่วมสามฝ่าย คือ ชุมชน สถานประกอบการและภาครัฐบาล เพื่อทำหน้าที่เฝ้าระวังและกำกับดูแลป้องกันรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เป็นต้น

สำหรับรายละเอียดของนโยบายและมาตรการจะปรากฏอยู่ในบทต่อๆ ไปของแผนส่วนนี้ ซึ่งประกอบด้วยบทที่ว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและสาธารณสุขติดตามด้วยบทที่ว่าด้วยการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม ตลอดจนบทว่าด้วยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิต และการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตามลำดับ

บทที่ 1

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและสาธารณสุข

1. ประเด็นการพัฒนา

จากผลการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะเวลาที่ผ่านมาและแนวโน้มในอนาคต จึงมีประเด็นหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและสาธารณสุข ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

1.1 อัตราเพิ่มของประชากรได้ลดลงมาเป็นลำดับโดยทั่วไปแต่ยังมีปัญหาในบางพื้นที่

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จอย่างมากในด้านการลดอัตราเพิ่มของประชากร เหลือประมาณร้อยละ 1.4 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 แต่ในบางพื้นที่อัตราเพิ่มของประชากร ยังอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ซึ่งยังมีกลุ่มชาวเขา ชาวไทย ต่างวัฒนธรรมในภาคใต้ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ

1.2 โครงสร้างกลุ่มอายุของประชากรเปลี่ยนไปโดยมีวัยเด็กลดลง แต่ประชากรวัยหนุ่มสาว วัยกลางคนและวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น

การที่อัตราเพิ่มของประชากรลดลง มีผลทำให้ลักษณะโครงสร้างกลุ่มอายุประชากรเปลี่ยนไป มาก กล่าวคือ สัดส่วน “วัยเด็ก” (0-14 ปี) มีแนวโน้มลดลงเหลือประมาณร้อยละ 33 ส่วน “วัยหนุ่มสาว” และ “วัยกลางคน” (15-59 ปี) เพิ่มขึ้นร้อยละ 61 และวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.2 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการวางแผนการศึกษา การมีงานทำ การจัดหาสาธารณสุขและการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก

1.3 ฐานที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองมากขึ้น

เนื่องจากฐานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและบริการส่วนใหญ่อยู่ในเมืองจึงทำให้มีการอพยพย้ายถิ่น จากชนบทเข้าสู่เมืองมากขึ้น ถึงแม้ว่าประชากรบางส่วนอาจมีโอกาสได้มีงานทำและมีรายได้ดีขึ้น แต่ก็ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสร้างปัญหาสังคมตามมาหลายด้าน เช่น การขาดแคลนที่อยู่อาศัย บริการด้านการศึกษาและสาธารณสุข ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ชุมชนแออัด การจราจรติดขัด ในเมืองใหญ่ ความเสื่อมโทรมของคุณภาพชีวิตอันเกิดจากภาวะมลพิษ ความไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ปัญหาเด็กและเยาวชน สุขภาพจิต แรงงานโสเภณี ตลอดจนปัญหาที่สืบเนื่องมาจากความยากจนในเมือง

1.4 ความได้เปรียบด้านทรัพยากรมนุษย์เริ่มลดน้อยถอยลงทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพและอัตราค่าจ้าง

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรมีผลทำให้ความได้เปรียบด้านทรัพยากรมนุษย์เริ่มลดลง เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ในระดับพื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูง ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันเป็นผลทำให้อัตรากำลังมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อฐานะการแข่งขันกับต่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันระบบการศึกษาและฝึกอบรมยังไม่สามารถปรับตัวในการเพิ่มการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีลักษณะความต้องการและความขาดแคลนกำลังคนในระดับต่างๆ ดังนี้

1.4.1 กำลังคนระดับพื้นฐาน

จากการที่เศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมและบริการขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้มีความต้องการกำลังคนที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นมาก ในขณะที่อัตราการเข้าสู่กำลังแรงงานของคนในกลุ่มอายุนี้เริ่มมีแนวโน้มลดลง ทำให้เกิดภาวะตึงตัวขึ้นในตลาดแรงงาน

1.4.2 กำลังคนระดับกลางและระดับสูง

ปัจจุบันภาคธุรกิจเอกชนมีความต้องการช่างเทคนิคที่มีฝีมือและประสบการณ์ในสาขาอุตสาหกรรมเฉพาะด้านเป็นจำนวนมากขึ้น แต่หาคนที่มีคุณภาพตามที่ต้องการไม่ได้ ในขณะเดียวกันก็ยังคงมีปัญหาว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและการขาดแคลนด้านปริมาณสำหรับกำลังคนในระดับสูง โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วิศวกรรม เครื่องกล โลหการ ไฟฟ้า เคมี เครื่องมือวัดและควบคุมโยธาคอมพิวเตอร์) ด้านการตลาดและการจัดการ ธุรกิจ

ท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมการแพทย์ และเกษตรสมัยใหม่ โดยจะมีความต้องการกำลังคนเหล่านี้เพิ่มขึ้นมาก แต่ระบบการศึกษาผลิตออกมาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ตาม ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 คาดว่ามีงานทำไม่เต็มที่ของแรงงานในภาคเกษตรยังคงมีอยู่ต่อไป โดยเฉพาะในแรงงานที่มีการศึกษาดำด้อยทักษะและความรู้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมสมัยใหม่ได้

1.5 การเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในสังคมมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุประชากร เศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อมทำให้ความกดดันในด้านปริมาณลดลงสำหรับบริการให้ภูมิคุ้มกันโรคและอนามัยแม่และเด็ก แต่ความต้องการบริการด้านการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ป่วยในวัยหนุ่มสาว วัยกลางคน และวัยสูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเฉพาะการเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมและบริการ และโรคที่เกิดขึ้นกับคนในวัยกลางคนและสูงอายุ เช่น โรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรคระบบทางเดินอาหาร

รวมทั้งโรคที่เกิดจากสภาพแวดล้อม เช่น โรคจิตประสาท โรคเอดส์ และโรคที่เกิดจากการบริโภคอาหารที่มีสารเคมี ในขณะที่เดียวกันโรคติดต่อและโรคที่เกิดจากความยากจนก็ยังมีปัญหาอยู่

2. เป้าหมายการพัฒนา

จากประเด็นการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น จำเป็นที่จะต้องเน้นการพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีความสามารถ และมีสุขภาพอนามัยที่ดีอย่างเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ และสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้สามารถรักษาสถานภาพการแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างโอกาสให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมได้รับการพัฒนาความรู้ ฝีมือและทักษะ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการประกอบอาชีพให้สูงขึ้น เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จึงกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ดังนี้

2.1 ประชากร

2.1.1 ลดอัตราเพิ่มประชากรให้เหลือร้อยละ 1.2 ในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (จะมีจำนวน 61 ล้านคน) โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น ชาวนา ชาวไทยต่างวัฒนธรรมภาคใต้ ชาวมุสลิมแออัดและแรงงานภาคอุตสาหกรรม

2.1.2 พัฒนาการตั้งถิ่นฐานที่เป็นชุมชนเมือง และชนบทให้เติบโตอย่างมีระเบียบและไม่ก่อมลภาวะเป็นพิษตลอดจนปัญหาสิ่งแวดล้อม

2.2 การศึกษาและการฝึกอบรม

2.2.1 ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 ปี เป็น 9 ปี อย่างเป็นขั้นตอนและกำหนดให้อัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้นจากอัตราปัจจุบันร้อยละ 46.2 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 73 ในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 โดยเน้นพื้นที่ชนบทยากจนซึ่งมีอัตราการเรียนต่ำ

2.2.2 ในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 กำหนดให้มีการรับนักศึกษาใหม่ในระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนของสายวิทยาศาสตร์ต่อสายสังคมศาสตร์เป็น 30:70 โดยเน้นการผลิตแพทย์ ทันตแพทย์ เกษตรกร วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ และกำลังคนสาขาบริการต่างๆ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

2.2.3 ให้ประชาชนได้รับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนอย่างกว้างขวางทั่วถึงและต่อเนื่อง

2.3 การยกระดับรายได้และสวัสดิการแรงงาน

2.3.1 เพิ่มการจ้างงานให้สูงขึ้น 2.8 ล้านคนในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 โดยเพิ่มจำนวนการมีงานทำส่วนรวมจากจำนวน 32.02 ล้านคนในปี 2539

2.3.2 ให้มีการฝึกอบรมแรงงานที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ ได้พัฒนาขีดความสามารถเพื่อการยกระดับรายได้และฐานะของตนเองให้ดีขึ้น และเพื่อประกอบอาชีพส่วนตัวและธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่เป็นระบบในเขตเมือง ตลอดจนเสริมสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพเสริมแก่เกษตรกรและการทำงานนอกภาคเกษตรในชนบท

2.3.3 ให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะแรงงานรับจ้างภาคเกษตรแรงงานที่มีรายได้ต่ำในเมือง แรงงานเด็กและสตรี แรงงานไทยในต่างประเทศ มีความมั่นคงในการทำงาน ได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม ตลอดจนทั้งได้รับการคุ้มครองในด้านความปลอดภัยและการพัฒนาสภาพแวดล้อม การทำงานที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง

2.4 การพัฒนาสุขภาพและพละนาามัย

ให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในทศวรรษหน้า โดยภายในสิ้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มุ่งจะ

2.4.1 ลดอัตราการป่วยและตายในโรคต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญให้ต่ำลง ดังนี้คือ

(1) ลดอัตราการตายของทารกจาก 29 ต่อ 1,000 ของการเกิดมีชีวิตให้เหลือ 23 ต่อ 1,000 ของการเกิดมีชีวิต

(2) ให้เด็ก 0-5 ปีได้รับวัคซีนป้องกันโรคได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90

(3) ลดการป่วยและตายของทุกกลุ่มอายุจากโรคที่สำคัญคือ โรคทางเดินอาหาร โรคหัวใจ โรคมะเร็งและโรคเอดส์ให้ต่ำลง

2.4.2 ประชาชนได้บริโภคอาหารที่มีคุณค่า ปลอดภัย และเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ตลอดจนที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ดังนี้

(1) ลดภาวะทุพโภชนาการระหว่างอายุ 0-4 ปี ในระดับ 2 และระดับ 3 ให้ต่ำกว่าร้อยละ 1

(2) ให้บริการทางด้านสุขภาพและพละนาามัยให้แก่กลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไปให้พอเพียงตามวัย

2.4.3 ประชากรได้รับบริการสาธารณสุขเพียงพอ ตามความจำเป็นโดยเฉพาะกลุ่มผู้ยากจน ผู้สูงอายุ เด็ก และผู้ป่วยทุพพลภาพ

3. แนวทางและมาตรการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและสาธารณสุข

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น จึงกำหนดแนวทางและมาตรการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา และสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ไว้ดังต่อไปนี้

3.1 ประชากร

3.1.1 ลดอัตราการเพิ่มประชากร ให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดย

(1) ขยายบริการวางแผนครอบครัว ให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายประชากรและรักษาระดับการวางแผนครอบครัวในพื้นที่ซึ่งมีการคุมกำเนิดสูงแล้วไว้อย่างต่อเนื่องโดยเน้น

(1.1) เพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพของบุคลากร และส่งเสริมการใช้ระบบอาสาสมัครเข้าช่วยขยายให้บริการวางแผนครอบครัวในชุมชนแออัด ควบคู่กับการปรับปรุงสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก

(1.2) ผสมผสานการให้บริการวางแผนครอบครัวกับกิจกรรมพัฒนาด้านต่างๆ

(1.3) ปรับปรุงระบบข้อมูลเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของกลุ่มเป้าหมายพิเศษให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(2) รณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวและประชากรกับการพัฒนา โดย

(2.1) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลเสียของการมีลูกมากและปลูกฝังค่านิยมการมีลูก 2 คน ให้แก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ปรับปรุงวิธีการสอนวิชาประชากรศึกษาในระบบโรงเรียนให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียนแต่ละระดับตลอดจนมีเนื้อหาส่งเสริมคุณภาพประชากรและสิ่งแวดล้อม

(2.2) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรเอกชนและชุมชน ตลอดจนมีการร่วมมือและประสานงานกันระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนและชุมชนโดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่นในการรณรงค์เรื่องวางแผนครอบครัว การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องผลกระทบของประชากรที่มีต่อการพัฒนา

(2.3) เน้นการรณรงค์ในเรื่องความพร้อมของการมีบุตรสำหรับคู่สมรสใหม่ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของคู่สมรสต่อการมีบุตร

3.1.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้การกระจายตัวของประชากรและการตั้งถิ่นฐานให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และภาวะการจ้างงาน โดย

(1) สนับสนุนให้องค์กรท้องถิ่น (เทศบาลและสุขาภิบาล) วางแผนปรับปรุงและจัดหาบริการพื้นฐานให้เพียงพอกับการขยายตัวของชุมชนเมืองเดิมและชุมชนเมืองใหม่ โดยกระจายอำนาจการบริหารและความรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนเมืองให้แก่องค์กรท้องถิ่น

(2) ปรับปรุงและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและประชากรเขตเมือง โดยเฉพาะจำนวนประชากรในเขตชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีการรวบรวมข้อมูลโดยมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจังหวัดรวบรวมข้อมูลดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

(3) ยับยั้งการอพยพย้ายถิ่นของชาวเขาที่จะเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และย้ายถิ่นของชาวเขาที่อยู่ในประเทศไทย ตลอดจนยับยั้งการอพยพของชาวไทยพื้นที่ราบมิให้เข้าไปตั้งถิ่นฐานในเขตป่าไม้ โดยเร่งรัดให้หน่วยราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันวางแผนจัดระเบียบหมู่บ้านชาวเขา รวมทั้งรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับผลดีและผลเสียของการย้ายถิ่น ให้ชาวไทยพื้นราบและชาวเขาได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง

3.2 การศึกษาและการฝึกอบรม

3.2.1 ให้ความสำคัญต่อการขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพต่อไป โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้อย่างทั่วถึงโดยดำเนินงาน ดังนี้

(1) ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยการศึกษาภาคบังคับ

(1.1) ในระดับ 0-5 ปี เน้นบทบาทของสถาบันครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ส่งเสริมให้ชุมชน สถานประกอบการและหน่วยงานต่างๆ จัดศูนย์เลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

(1.2) ขยายและส่งเสริมการจัดการศึกษาในการบริบาลทารก การดูแลเด็กเล็กในชั้นอนุบาลทั้งในระบบและนอกระบบ โดยชักจูงหรือให้สิ่งจูงใจภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

(2) เร่งรัดการจัดการศึกษาภาคบังคับ (6 ปี) ให้ครอบคลุมประชากรในกลุ่มอายุ โดยเฉพาะเด็กในชนบทห่างไกล เด็กที่เคลื่อนย้ายตามผู้ปกครองไปทำงานยังที่ต่างๆ รวมทั้งเยาวชนและสตรีที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างไม่เป็นธรรม โดยเน้น

(2.1) ขยายและพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่เด็กผู้ด้อยโอกาสในชนบทที่ห่างไกลในชุมชนแออัด เด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่มีปัญญาเลิศหรือมีความสามารถพิเศษ

(2.2) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเพื่อลดอัตราการออกกลางคัน และการตกซ้ำชั้น ตลอดจนพัฒนาระบบการส่งต่อนักเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจัง

(2.3) ทบทวนและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

(2.4) แก้ไขปรับปรุง กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการเข้าศึกษาภาคบังคับ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนราษฎรและระเบียบการไม่อนุญาตให้เด็กที่จบประถมศึกษาที่อายุต่ำกว่า 15 ปี เข้ารับบริการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นต้น

(3) ขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก 6 เป็น 9 ปี อย่างเป็นขั้นตอนเน้นให้ความสำคัญทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทห่างไกลที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ

(3.1) ให้สิ่งจูงใจแก่ผู้ปกครองที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจเพื่อส่งเด็กเข้าเรียนต่อมากขึ้น ด้วยการให้เงินอุดหนุนเพื่อทดแทนค่าเสียโอกาส หรือการนำระบบป้องกันการศึกษามาใช้

(3.2) ปรับปรุงหลักสูตรทางด้านการฝึกทักษะและเพิ่มพูนความรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น และให้มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์เข้ากับกระบวนการการเรียนการสอน

(4) พัฒนาการเรียนการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาศาสตร์ (อังกฤษ) โดย

(4.1) เร่งรัดการผลิตและการฝึกอบรมครูทั้งก่อนประจำการและระหว่างประจำการในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เน้นให้ความสำคัญต่อกระบวนการผลิตครูที่มีคุณภาพ จรรยาบรรณทางวิชาชีพ และมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ให้เกิดผลในด้านการสอนอย่างจริงจัง

(4.2) ปรับปรุงอุปกรณ์ห้องปฏิบัติการและห้องสมุดให้ทันสมัย และรณรงค์ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เน้นกิจกรรมในเชิงรูปธรรมอย่างจริงจัง เช่น การจัดนิทรรศการและการประกวดสิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น

3.2.2 พัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพในสาขาที่ขาดแคลน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยดำเนินการดังนี้

(1) เร่งขยายการผลิตแพทย์ ทันตแพทย์ เกษษกร วิศวกร สถาปนิก นักวิทยาศาสตร์ นักเทคโนโลยีและช่างเทคนิค ด้วยการเพิ่มเป้าหมายการผลิตในสถาบันการศึกษาของรัฐที่ผลิตอยู่เดิม และที่กำลังอยู่ในระหว่างการจัดตั้งขึ้นใหม่ในส่วนภูมิภาค

(2) พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารข้อสนเทศเกี่ยวกับภาวะตลาดแรงงานเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและขบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการมีงานทำ โดยมีการติดตามผลการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาในสถาบันอย่างกว้างขวาง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการมีงานทำและการแนะแนวการศึกษาและมีอาชีพ

(3) เร่งรัดการผลิตและฝึกอบรมครูและอาจารย์ในสาขาที่ขาดแคลน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน โดย

(3.1) เน้นการผลิตและฝึกอบรมในสถาบันที่มีอยู่แล้วโดยขอความช่วยเหลือทางวิชาการจากต่างประเทศ ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพในด้านคุณธรรม จรรยาบรรณ และทักษะในด้านวิชาการ การบริหาร และการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างจริงจัง

(3.2) ประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการในการฝึกทักษะวิชาชีพ และการพัฒนาข้อมูลข่าวสารให้ทันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่เสมอ

(3.3) ให้มีการหมุนเวียนบุคลากรระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันวิชาการของรัฐและสถานประกอบการเอกชน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรมีประสบการณ์กว้างขวาง และเพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน

(3.4) กำหนดสิ่งจูงใจให้ครู-อาจารย์ในสาขาวิชาที่ขาดแคลนโดยเฉพาะ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ ทันตแพทย์ศาสตร์ ในรูปแบบต่างๆ เช่นการให้ทุนการศึกษา การให้เงินอุดหนุนในรูปของเงินเพิ่มพิเศษ การเพิ่มค่าสอนรายชั่วโมง การให้สิทธิ์อาจารย์ที่เกษียณอายุแล้วได้ทำการสอนต่อจนอายุ 65 ปี เป็นต้น

(4) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐสามารถดำเนินการได้อย่างมีอิสระและพึ่งตนเองได้มากขึ้น

(4.1) ให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้ โดยสามารถออกระเบียบการใช้จ่ายเงินของตนเอง แต่ระเบียบบริหารบุคลากรยังคงอยู่ในระบบราชการตามเดิม หรือ

(4.2) ใช้รูปแบบของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี คือเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐแต่ไม่เป็นส่วนราชการ โดยรัฐให้เงินอุดหนุนประจำปีส่วนหนึ่ง เพื่อให้มหาวิทยาลัยดำเนินการไปได้ตามปกติ และอีกส่วนหนึ่งมหาวิทยาลัยหารายได้เองเพื่อเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ

ทั้งนี้ สภามหาวิทยาลัยจะรับผิดชอบในการออกระเบียบในการบริหารงบประมาณของแต่ละมหาวิทยาลัยต่อไป

(5) สนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ให้ผู้ที่เรียนมีความรู้ มีระเบียบวินัย ควบคู่ไปกับการมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ พร้อมทั้งมีประสบการณ์เป็นสากลยิ่งขึ้น

(5.1) จัดหลักสูตรให้มีการผสมผสานระหว่างวิชาด้านวิทยาศาสตร์และวิชาด้านสังคมศาสตร์ เช่น วิชาวิศวกรรมศาสตร์ผสมผสานกับวิชาเศรษฐศาสตร์

(5.2) ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศในด้านวิชาการ เช่น การแลกเปลี่ยนอาจารย์และจัดทำหลักสูตรร่วมกัน

(6) ปรับค่าหน่วยกิตและค่าธรรมเนียมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสาขาที่ขาดแคลนหรือสาขาที่มีความต้องการเรียนสูง ให้ค้ำทุมน่ามากยิ่งขึ้นควบคู่ไปกับการให้ทุนอุดหนุนการศึกษาแก่ผู้ยากจน หรือการให้เงินยืมเพื่อการศึกษาหรือในรูปอื่นๆ

(7) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาทำการวิจัยและพัฒนาให้กว้างขวางรวมทั้งสนับสนุนให้เอกชนจัดตั้งกองทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา โดยให้ความสำคัญในการนำผลการวิจัยและพัฒนา มาถ่ายทอดให้เกิดผลในเชิงพาณิชย์มากขึ้น

3.2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมมากขึ้น โดยเน้นให้ความสำคัญและดำเนินการ ดังนี้

(1) ปรับปรุงและผ่อนคลาย กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ เพื่อลดขั้นตอนการดำเนินงานและจูงใจให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดย

(1.1) ยกเลิกเพดานค่าเล่าเรียนของโรงเรียนเอกชนในทุกๆระดับการศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ปรับตัวได้ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา

(1.2) ให้เอกชนมีอิสระในการจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรภายใต้กรอบโครงสร้างของแต่ละหลักสูตรที่ทางราชการกำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ

(1.3) ให้การส่งเสริมการลงทุนแก่เอกชนที่จะจัดบริการทางการศึกษา โดยเน้นชุมชนศูนย์กลางในภูมิภาค เช่น พื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกและชายฝั่งทะเลภาคใต้ และให้ผลิตกำลังคนตามความต้องการของแต่ละภูมิภาค

(1.4) ส่งเสริมให้เอกชนผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน เช่น วิศวกร แพทย์ และทันตแพทย์ โดยการสนับสนุนจากทบวงมหาวิทยาลัยและสมาคมวิชาชีพ

(2) จัดให้มีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและฝึกอบรมของรัฐกับสถานประกอบการ เพื่อการฝึกทักษะวิชาชีพในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น ความร่วมมือในรูปแบบช่างฝึกหัด หรือแบบโรงเรียน-โรงงาน ปรับกระบวนการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับภาคปฏิบัติและการทำงานในสถานประกอบการ เป็นต้น

3.2.4 ปรับปรุงการจัดการศึกษาตลอดชีพเพื่อปวงชน ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพให้มีความต่อเนื่องแก่กลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็กปฐมวัยไปจนถึงวัยสูงอายุ และมีความสอดคล้องกับการจัดบริการการศึกษาทุกระดับ โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) กระจายอำนาจการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางและนโยบายการศึกษา รวมทั้งการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณไปส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้น

(2) จัดให้มีความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ครอบคลุมประชากรทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงโดย

(2.1) ปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตใจเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายความมีระเบียบวินัย และความซบซึ้งด้านสุนทรียภาพ โดยอาศัยกระบวนการลูกเสือ ยุวกาชาด การฝึกวิชาทหารและการจัดกิจกรรมในศูนย์เด็กและเยาวชน เป็นต้น

(2.2) ให้ความรู้แก่ปวงชนเพื่อนำไปสู่กระบวนการก้าวหน้าสมัยใหม่ เพื่อให้รู้เท่าทันเทคโนโลยีในการใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง การใช้พลังงาน และให้รู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการเมืองและการปกครอง แก่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(3) สนับสนุนให้เด็กทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนมีโอกาสได้รับการศึกษา และสอบเทียบความรู้ได้อย่างเหมาะสมตามวัยและระดับการศึกษา โดยพิจารณาจากกฎระเบียบเพื่อการส่งเสริมการศึกษาตามความเหมาะสมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

(3.1) ให้ประชาชนได้มีการเรียนรู้และศึกษาด้วยตนเองและนำความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ไปสอบเทียบระดับความรู้ได้

(3.2) เร่งขยายการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้กว้างขวางและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาส ให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

(3.3) จัดรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเด็กในระบบโรงเรียนที่มีความสามารถพิเศษเพื่อให้เรียนจบเร็วขึ้น และสำหรับกลุ่มเด็กในโรงเรียนที่มีอายุสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ควรเปิดโอกาสให้ศึกษาในระบบการศึกษาผู้ใหญ่ได้ เช่นกัน

(4) พัฒนาคุณภาพครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยฝึกอบรมครูประจำการให้มีความรู้และความสามารถในการสอนได้ตามหลักสูตร โดยเน้นครูที่สอนเด็กที่มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจเป็นพิเศษ

(5) พัฒนาระดับข้อมูลข่าวสารในการให้ความรู้ผ่านทางระบบสื่อสารมวลชนต่างๆ โดยการจัดทำแผนการใช้สื่อสารมวลชนในทุกรูปแบบ เพื่อประโยชน์ต่อการให้การศึกษา การเผยแพร่และเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันต่อนโยบายและโครงการพัฒนาประเทศ

3.3 การยกระดับรายได้และสวัสดิการแรงงาน

3.3.1 ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสให้มีความรู้ ฝีมือและทักษะในการประกอบอาชีพ อันเป็นการเสริมสร้างโอกาสการมีงานทำและยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นด้วย โดย

(1) สนับสนุนการฝึกอาชีพระยะสั้นสำหรับแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อพัฒนาทักษะและประสิทธิภาพในการทำงานควบคู่ไปกับการปรับปรุงหลักสูตร และระบบการจัดฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันฝึกอาชีพของรัฐและสถานประกอบการเอกชน

(2) เร่งรัดการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกอาชีพ ในสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมให้สถานประกอบการเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกช่างฝีมือร่วมกับสถาบันฝึกอาชีพของรัฐ

(3) ขยายรูปแบบความร่วมมือ รวมทั้งระดมทุนจากภาคเอกชน มาใช้ในการฝึกอบรมมากขึ้น โดยกำหนดระบบการให้สิ่งจูงใจในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับการฝึกอบรมแก่สถานประกอบการทุกขนาด

(4) ประสานงานระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะด้านในสาขาที่ต้องการแรงงานที่มีฝีมือและความชำนาญสูง เพื่อดำเนินการให้การฝึกอบรมร่วมกันโดยให้ภาคเอกชนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในรูปของกองทุนฝึกอบรม

(5) ปรับปรุงระบบการวางแผนและประสานการฝึกอาชีพของหน่วยงานต่างๆ ในระดับจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อลดปัญหาการฝึกอบรมซ้ำซ้อนและเป็นการประหยัดงบประมาณ

(6) พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารตลาดแรงงานที่สามารถให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ให้แก่ผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไปจนถึงระดับตำบล หมู่บ้าน

รวมทั้งการพัฒนากระบวนการแนะแนวอาชีพและบริการจัดหางานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมโอกาสการมีงานทำเพิ่มขึ้น

(7) สนับสนุนให้มีศูนย์กลางในการพัฒนาความรู้ด้านแรงงานและการจัดการให้แก่ผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบการและผู้ประกอบอาชีพส่วนตัว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการและผลิตภาพแรงงาน

3.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นแก่ผู้ประกอบการธุรกิจที่ไม่เป็นระบบขนาดเล็กและผู้ประกอบอาชีพส่วนตัวในเขตเมืองรวมทั้งให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพเสริมแก่เกษตรกรในชนบท ในช่วงฤดูแล้งและช่วงรอฤดูกาลเก็บเกี่ยว โดย

(1) สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดระบบข้อมูลข่าวสารเชิงธุรกิจที่ทันสมัย ได้แก่ ข้อมูลด้านการตลาด เงินทุน และความรู้ด้านการผลิต เพื่อนำมาใช้ในการประสานแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในและต่างประเทศทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลดังกล่าว

(2) สนับสนุนให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของราชการและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อขจัดความซ้ำซ้อน และส่งเสริมให้การประกอบอาชีพส่วนตัวและธุรกิจที่ไม่เป็นระบบให้เป็นไปได้อย่างครบวงจร โดยสนับสนุนให้ศูนย์ธุรกิจหัตถกรรมขนาดย่อมเป็นศูนย์กลางในการประสานงานทั้งด้านการฝึกอาชีพ เทคโนโลยีการผลิต เงินทุนการตลาด รวมทั้งส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อธุรกิจด้วย

(3) สนับสนุนให้ผู้ที่ทำงานที่มีประสบการณ์ในสถานประกอบการสามารถแยกตัวมาจัดตั้งสถานประกอบการของตนเองได้ โดยทางราชการให้คำแนะนำการจัดทำโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากสถาบันการเงินภาครัฐและเอกชน

(4) สนับสนุนระบบการรับช่วงงาน การรับเหมางาน การรับงานไปทำที่บ้าน เช่น การเจียรระโนพลอย การทำดอกไม้ประดิษฐ์หรืออุตสาหกรรมอื่นที่มีโอกาสขยายตัวสูงให้เป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยให้เอกชนเป็นแกนนำในการจัดหาวัตถุดิบ ตลาด ให้คำแนะนำรูปแบบและพัฒนาฝีมือ เพื่อปรับปรุงเทคนิคการผลิต

(5) ทบทวนและผ่อนคลายกฎ ระเบียบ และขั้นตอนต่างๆ ของทางราชการที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจที่ไม่เป็นระบบและอาชีพส่วนตัว เช่น ให้ภาคเอกชนมีส่วนในการสนับสนุนการฝึกอาชีพ ลดขั้นตอนการจดทะเบียน การประกอบธุรกิจเปิดโอกาสให้มีการค้าประกันเงินกู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการ หรือสถาบันการเงินกับผู้ประกอบการ

(6) ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนด้านการฝึกอบรม การเงิน การตลาด และวัตถุดิบ แก่เกษตรกร ให้มีอาชีพเสริม ในช่วงฤดูแล้ง รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรในเขตยากจน ที่มีความเข้มแข็งเป็นประจำ สามารถประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรได้

3.3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มผู้ทำงานที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ ได้แก่กลุ่มแรงงานภาคเกษตรในชนบท กลุ่มแรงงานยากจนในเมือง แรงงานหญิง และแรงงานเด็กให้มีความมั่นคงในการทำงาน ได้รับรายได้และค่าจ้างที่เป็นธรรม มีสภาพการทำงานที่เหมาะสมมีความปลอดภัยและได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) สนับสนุนให้มีการกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมสำหรับกลุ่มผู้ทำงานที่ด้อยฐานะทางการเศรษฐกิจ โดย

(1.1) ให้มีการจัดสรรรายได้ที่เป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงาน โดยพิจารณาค่าตอบแทนด้านค่าจ้างแรงงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับรายได้ของพนักงานกลุ่มอื่นๆ เช่น เกษตรกรและข้าราชการ ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและค่าครองชีพ

(1.2) สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการค่าจ้าง ให้สามารถทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายค่าจ้างและรายงานกลุ่มต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) สนับสนุนระบบสวัสดิการแรงงานที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน โดย

(2.1) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้เอื้อต่อการส่งเสริมความร่วมมือของภาคเอกชน ในการจัดสวัสดิการด้านที่พักอาศัยชั่วคราวที่ถูกลักษณะสำหรับแรงงานก่อสร้าง รวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับลูกคนงานก่อสร้างก่อสร้าง รวมทั้งการจัดให้มีศูนย์ดูแลเด็กสำหรับคนงานในโรงงาน

(2.1) สนับสนุนระบบสวัสดิการกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ให้เอื้อต่อการส่งเสริมความร่วมมือภาคเอกชน ในการจัดสวัสดิการด้านที่พักอาศัยชั่วคราวที่ถูกลักษณะ โรงเรียน หรือหน่วยการศึกษาเคลื่อนที่ และการจัดให้มีศูนย์ดูแลเด็กสำหรับคนงานในโรงงาน

(2.2) ขยายโอกาสแก่แรงงานที่ประสบอันตรายจนต้องกลายเป็นคนพิการ ให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพในการทำงานที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย รวมทั้งส่งเสริมให้ได้รับการจ้างงาน หรือประกอบอาชีพส่วนตัวตามความสามารถ

(2.3) สนับสนุนให้แรงงานหญิง และแรงงานเด็กที่กฎหมายอนุญาตให้ทำงาน ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองในรูปแบบต่างๆ ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย

แรงงาน ทักษะฝีมือเพื่อการประกอบอาชีพเพื่อการประกอบอาชีพและพัฒนาการด้านร่างกายจิตใจ และอารมณ์

(2.4) จัดให้มีการลงทะเบียนแรงงานรับจ้างภาคเกษตร เพื่อประโยชน์ในการจัดรัฐสวัสดิการ หรือจัดหามาตรการอื่นๆ ให้นายจ้างจัดสวัสดิการแก่แรงงานได้อย่างทั่วถึง

(3) เร่งรัดและขยายการดำเนินงานคุ้มครองแรงงานให้ทั่วถึง โดย

(3.1) ปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานโดยขยายขอบเขตให้ครอบคลุมแรงงานรับจ้างภาคเกษตร ในเรื่องสภาพการทำงาน สวัสดิการ ความปลอดภัยและการจ่ายค่าจ้างที่เป็นธรรม รวมทั้งการขยายอายุเด็กที่อนุญาตให้ทำงานจาก 13 ปี เป็น 15 ปี ตามมาตรฐานสากลและเพิ่มสิทธิแก่แรงงานหญิงในการลาคลอดและอภิวาลบุตร

(3.2) ขยายงานกองทุนเงินทดแทนให้คุ้มครองลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยและพิการเนื่องจากการทำงานในสถานประกอบการตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป

(3.3) กำกับดูแลการไปทำงานต่างประเทศของแรงงานไทย ทั้งด้านการป้องกันและปราบปรามการหลอกลวง การลดภาระค่าใช้จ่ายในการไปทำงานต่างประเทศการให้ความคุ้มครองดูแลให้ได้รับความเป็นธรรมในด้านมาตรฐานสัญญาจ้าง ค่าจ้างและสภาพแวดล้อมในการดำรงชีพในต่างประเทศ และการพัฒนาระบบข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพและที่อยู่อาศัยของแรงงานที่เดินทางกลับจากการทำงานในต่างประเทศ

(4) ส่งเสริมระบบแรงงานสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ โดย

(4.1) สนับสนุนระบบแรงงานสัมพันธ์แบบทวิภาคีในระดับธุรกิจเพื่อให้ นายจ้างและลูกจ้างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งรุนแรงที่เป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวม

(4.2) สนับสนุนระบบไตรภาคีและพัฒนากิจกรรมนายจ้างและองค์กรลูกจ้าง ให้มีโอกาสทำหน้าที่เป็นตัวแทนของแต่ละฝ่ายอย่างแท้จริง ในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4.3) สนับสนุนการฝึกอบรมไตรภาคีแบบเข้มข้นด้านแรงงานสัมพันธ์ เพื่อให้ นายจ้าง ลูกจ้าง และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานด้านแรงงานสัมพันธ์ มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของการแรงงานที่ถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะช่วยลดความขัดแย้งในการปฏิบัติงาน

(4.4) สอดแทรกความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวินัยในการทำงานร่วมกันระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง และรับผิดชอบต่อองค์กร ไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรมแรงงานทั้งของรัฐและเอกชนเพื่อยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน

(4.5) จัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้งานแรงงานที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ได้ทราบถึงชีวิตการทำงานในระบบการผลิตสมัยใหม่

(5) ส่งเสริมความปลอดภัยและพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดย

(5.1) ขยายขอบเขตการให้ความคุ้มครองด้านความปลอดภัยในการทำงานให้ทั่วถึง และครอบคลุมแรงงานภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ โดยเฉพาะในเรื่องการใช้เครื่องจักรสมัยใหม่ และการใช้สารเคมีในเกษตร

(5.2) พัฒนาระบบสารสนเทศความปลอดภัยเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและควบคุมปัญหาการประสบอันตรายจากสถานประกอบการทั่วประเทศ

(5.3) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอันตราย และปัญหาสุขภาพอนามัย อันเกิดจากสภาพการทำงาน สารเคมี การใช้เครื่องจักรกล เพื่อกำหนดมาตรการป้องกัน ควบคุม และปรับปรุงมาตรฐานด้านความปลอดภัย

(5.4) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย อนามัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนการใช้และป้องกันภัยจากสารเคมีเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

3.4 การพัฒนาสุขภาพและพลาอนามัย

3.4.1 ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพดี มีความรู้ในการป้องกันโรค รู้จักรักษาพยาบาลเบื้องต้นด้วยตนเอง และมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม โดยเร่งพัฒนาคุณภาพและปริมาณงานสาธารณสุขมูลฐานในเขตชนบท และขยายงานสาธารณสุขมูลฐานในเขตเมืองให้มากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) สนับสนุนการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสาธารณสุขให้มีความหลากหลาย สามารถปรับใช้กับสภาพพื้นที่ ซึ่งแตกต่างกันอย่างเหมาะสม

(2) สนับสนุนบทบาทของประชาชนในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการและวิธีการดำเนินงาน ตลอดจนการบริหารทรัพยากรทั้งที่ระดมจากชุมชนและที่ได้จากแหล่งอื่น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อพัฒนาสุขภาพด้วยตนเองมากขึ้น เช่น เลิกการสูบบุหรี่และเสพสุรา

(3) พัฒนาภูมิปัญญาทางด้านการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน เช่น แพทย์แผนไทย สมุนไพรและการนวด ประสานเข้ากับระบบบริการการแพทย์แผนปัจจุบัน

(4) จัดให้มีองค์กรในการประสานการดำเนินงานพัฒนาสาธารณสุขในเขตเมือง ให้ได้ผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

(5) ปรับปรุงแก้ไขระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ให้สามารถเอื้ออำนวยต่อการกระจายอำนาจให้เทศบาล สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุขด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4.2 พัฒนาสถานบริการทุกระดับ ให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข ทั้งในด้านบุคลากรในระดับต่างๆ และเครื่องอุปกรณ์การแพทย์ รวมทั้งเวชภัณฑ์ให้เพียงพอต่อการขยาย และปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานบริการระดับต่างๆ ในส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในระดับสถานีอนามัย และโรงพยาบาลชุมชน

(2) กระจายและจัดสรรทรัพยากรสาธารณสุข ตลอดจนระดมความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชนในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพโดยมุ่งไปสู่สาเหตุของโรคที่ป้องกันได้ เช่น โรคจิต โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคเอดส์ โรคที่เกี่ยวข้องกับความพิการที่เกิดจากอุบัติเหตุและโรคที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยในการทำงาน ในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม

(3) เพิ่มบทบาทภาคเอกชนในการจัดบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการผลิตบุคลากรสาธารณสุขในสาขาที่ขาดแคลน และใช้ต้นทุนสูง

(4) พัฒนาเครือข่ายระบบการส่งต่อผู้ป่วย ระหว่างสถานบริการของภาครัฐด้วยกัน และระหว่างรัฐกับเอกชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อลดความแออัดของโรงพยาบาลขนาดใหญ่ในเขตเมือง

(5) จัดระบบควบคุมการนำเข้าเทคโนโลยี และให้มีกระจายไปตามที่ต่างๆ ให้เหมาะสม พร้อมไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีให้สามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด

3.4.3 พัฒนาและขยายบริการพื้นฐานทางด้านสาธารณสุข ให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่ โดยเฉพาะพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยดำเนินการดังนี้

(1) จำแนกพื้นที่พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสาธารณสุขให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้นในแผนฯ 7

(2) สนับสนุนให้เอกชนเข้ามาจัดตั้งสถานรักษาพยาบาลในเมืองใหญ่และเขตพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ พร้อมไปกับการขยายและปรับปรุงการสาธารณสุขของรัฐให้ครอบคลุมในส่วนที่ยังขาดอยู่

3.4.4 พัฒนาระบบประกันสุขภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น การประกันสุขภาพโดยสมัครใจ และการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยในด้านการรักษาพยาบาล ให้สนับสนุนและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกันสังคม

3.4.5 เร่งรัดการดำเนินงานป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาสุขภาพ อันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ สภาพแวดล้อมเป็นพิษและความปลอดภัยในการบริโภค โดยดำเนินการดังนี้

(1) ประสานการจัดทำแผนที่สำหรับงานที่มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ด้านการควบคุมสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยในการบริโภค และด้านความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

(2) ให้มีองค์กรหรือองค์กรที่มีอยู่ เช่น คณะกรรมการร่วมรัฐบาลและเอกชน เพื่อพัฒนาสาธารณสุข (กรอ.สาธารณสุข) เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

(3) ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดขั้นตอนการทำงานให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

(4) สนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ปัญหา โดยการเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น

(5) ควบคุมคุณภาพอาหาร ได้แก่ อาหารหลักที่คนส่วนใหญ่ต้องบริโภค เช่น น้ำปลา ปลาทุ ปลาเค็ม และผัก เป็นต้น

3.4.6 ระวังตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่สามารถแก้ไขได้ โดย

(1) ระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในการให้ความรู้แก่ประชาชนให้รู้จักวิธีควบคุมและป้องกันโรคเอดส์และมีทัศนคติที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมโดยไม่รังเกียจ

(2) จัดบริการทางการแพทย์และสังคมแก่ผู้ที่ติดเชื้อ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ และไม่แพร่เชื้อไปสู่คนอื่น

(3) รณรงค์ให้ลดและเลิกการประกอบอาชีพโสเภณี และให้ความรู้เรื่องโรคเอดส์ และเพศศึกษา แก่กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญๆ อย่างต่อเนื่อง

(4) ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับโรคเอดส์

3.4.7 เสริมสร้างความอยู่ดีกินดีของประชาชน ให้มีที่อยู่อาศัยที่ถูกลักษณะได้กินอาหาร และดื่มน้ำที่สะอาด และมีคุณค่าเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ตลอดจนส่งเสริมให้มีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและนันทนาการ โดย

(1) เร่งรัดดำเนินงานด้านโภชนาการ สุขากิจบาลสิ่งแวดล้อม และการจัดหาน้ำสะอาดต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนบท

(2) ปรับระดับฟลูออไรด์ในน้ำบริโภคของประชาชน ให้มีปริมาณฟลูออไรด์ที่พอเหมาะ เพื่อเสริมคุณภาพชีวิตในด้านการป้องกันโรคฟันผุและสภาวะฟันตกรกระ ตลอดจนผลข้างเคียงจากการมีปริมาณฟลูออไรด์มากหรือน้อยเกินไปในธรรมชาติ

(3) สนับสนุนการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความรู้แก่ประชาชน ให้บริโภคอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้มีการผลิตกระจายอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการบริโภคของชุมชน

(4) พัฒนาระบบข้อมูลการเฝ้าระวังทางอาหารและโภชนาการที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้สามารถใช้ในการกำหนดนโยบาย แนวทางและกิจกรรมการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) ป้องกันและแก้ไขเด็กและเยาวชนในเขตเมืองที่มีภาวะโภชนาการเกิน โดยเน้นการให้ความรู้เรื่องโภชนาการและการออกกำลังกาย

(6) สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมด้านการออกกำลังกาย การกีฬา และนันทนาการ ตลอดจนการจัดสร้างสวนสาธารณะให้ประชาชนได้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้ทั่วถึงทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

3.4.8 จัดทำแผนงานในการป้องกันและเตรียมการรับสถานการณ์อันเกิดจากสาธารณสุขทั้งทางธรรมชาติและจากอุบัติเหตุ โดย

(1) ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนทั้งองค์กรระหว่างประเทศ

(2) ปรับปรุงแก้ไขนโยบาย ระเบียบ และข้อบังคับ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งการฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่หลังจากเกิดสาธารณภัย

บทที่ 2

การพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม

1. ประเด็นการพัฒนา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การที่ประเทศไทยได้รับผลสำเร็จอย่างสูงในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ก็มีปัญหาสังคมทางด้านพัฒนาจิตใจ และสถาบันครอบครัวตลอดจนวัฒนธรรมตามมา ด้วยเหตุนี้ การให้ความเอาใจใส่อย่างจริงจังต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นต่อการมีเสถียรภาพของสังคมไทยต่อไป

การพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม ในช่วงแผนนี้มีประเด็นการพัฒนาหลักที่สำคัญ ดังนี้ คือ

1.1 สถาบันครอบครัวที่มีความมั่นคงน้อยลง

ผลจากการลดอัตราการเพิ่มประชากรทำให้ครัวเรือนมีขนาดเล็กลงและมีผลให้ลักษณะของครอบครัวที่อยู่ร่วมกันหลายชั่วอายุคนเริ่มเสื่อมคลาย เกิดครอบครัวในลักษณะครอบครัวเดี่ยวหลายลักษณะ เช่น ครัวเรือนในชนบทที่หัวหน้าครอบครัวอพยพไปทำงานภายในเมือง ทิ้งผู้สูงอายุและเด็กไว้ข้างหลัง ครัวเรือนในเมืองซึ่งหัวหน้าครอบครัวคนเดียวเป็นโสดซึ่งมีคู่สมรสตายหรือหย่าร้าง หรือแยกกันอยู่มีสัดส่วนขึ้นด้วย โดยเฉพาะครัวเรือนซึ่งมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้หญิงไว้คู่ การที่ครอบครัวมีขนาดเล็กลงและมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นนี้ ทำให้ระบบความมั่นคงทางสังคมของสถาบันครอบครัวซึ่งเคยมีมาแต่เดิมต้องเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเหตุเป็นผลทางเศรษฐกิจมากกว่าการดำเนินชีวิตตามประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อดั้งเดิม ก่อให้เกิดปัญหาขาดความอบอุ่นในครอบครัว การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ

1.2 การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความสงบสุขในสังคม

การเปลี่ยนแปลงของประเทศไปสู่ระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกับผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจน้อย ความเหลื่อมล้ำดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดปัญหาอันเกิดจากความขัดแย้งในสังคมที่ไม่พึงปรารถนาหลายประการ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาเด็กและเยาวชน และปัญหาโสเภณี เป็นต้น

1.3 ปัญหาการปรับวิถีชีวิต จิตใจ และค่านิยมให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนา

การพัฒนาภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่เปิดกว้างสู่นานาชาติและเน้นหนักทางด้านนวัตกรรม ยิ่งขึ้นทุกขณะ ได้ก่อให้เกิดการขาดความสมดุลทางด้านจิตใจ ศีลธรรมและค่านิยมอันดีงามของสังคมไทยที่มีมาแต่ในอดีต ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการปรับตัวของคนไทยในสังคมให้สามารถเลือกรับวิถีชีวิต ค่านิยมอันดีงามของสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม

2. เป้าหมายการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม

จากประเด็นการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาจิตใจคนให้เป็นคนดี มีวินัย และคุณธรรม ตลอดจนอนุรักษ์พัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม และลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขโดยมีเป้าหมายพัฒนา ดังนี้

2.1 พัฒนาจิตใจให้คนเป็นคนดี มีวินัยและคุณธรรม สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้สมดุลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2.2 เสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้มีความมั่นคงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนตลอดจนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

2.3 ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เด็กด้อยโอกาส คนไร้ที่พึ่งและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งให้ได้รับสวัสดิการสังคม และบริการสังคมพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเป็นธรรมยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป

2.4 เสริมสร้างความสงบสุขในสังคมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและได้รับบริการด้านกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพแก่ประชาชนในเมืองและชนบท

3. แนวทางการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น จึงกำหนดแนวทางและมาตรการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ไว้ดังต่อไปนี้

3.1 การพัฒนาจิตใจและวัฒนธรรม

3.1.1 ให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจประชาชน โดย

(1) เพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ การปกครอง และการจัดการศึกษา การศาสนา โดยเฉพาะการศึกษาของสงฆ์

(2) จัดให้มีกลไกของรัฐเพื่อประสานงานและสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงาน ของบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนและองค์กรทางด้านศีลธรรมต่าง ๆ ให้เข้ามามีบทบาทใน กระบวนการพัฒนาจิตใจ

3.1.2 ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจตามแนวทางอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดย เสริมสร้างการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาจิตใจ ให้เป็น พื้นฐานในการร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้าน การประกอบอาชีพและการพัฒนาท้องถิ่น

3.1.3 พัฒนาสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาจิตใจและการสร้างค่านิยมที่ดี งาม โดย

(1) ปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน โดยเน้นวิธีการฝึกอบรมในเชิง วิทยาศาสตร์ที่สอนให้คนคิดในเชิงวิเคราะห์ วิจัยหาเหตุผลรู้จักตนเองและเน้นการปฏิบัติได้ด้วย ตนเอง ตลอดจนการผลิตและฝึกครูให้มีความสามารถ สอดแทรกคุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงงามในกระบวนการเรียนการสอนและการฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(2) ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องศาสนาและจริยธรรมในสถานศึกษา ทุกระดับ รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมเพื่อเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและ ค่านิยมที่พึงประสงค์ของเด็กและเยาวชน เช่น การเข้าค่ายพัฒนาจิตใจ การบรรพชาสามเณรภาค ฤดูร้อน เป็นต้น

(3) ปรับปรุงสื่อสารมวลชนของรัฐและจูงใจสื่อสารมวลชนของเอกชน ให้ผลิต รายการและเผยแพร่ข่าวสาร ที่ช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจและศิลปวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

(4) ให้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านจริยธรรมและวัฒนธรรมโดยการรณรงค์ ผ่านสื่อมวลชน ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ตลอดจน ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและค่านิยมของสังคมในการเคารพยกย่องคนดีมีคุณธรรม

(5) ยกย่อง สนับสนุน และประกาศเกียรติคุณคนดีในทุกสาขาอาชีพที่มีความ ประพฤติดีและปฏิบัติตามศีลธรรม คุณธรรม หลักธรรม วินัยของศาสนา

(6) จัดให้มีสถานพักผ่อนหย่อนใจเพื่อเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี เพิ่มขึ้น เช่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามเด็กเล่นและห้องสมุด

(7) ควบคุมและปราบปรามแหล่งมั่วสุ่มและแหล่งอบายมุขต่างๆ รวมทั้งชะลอการดำเนินงานใดๆ ของรัฐและเอกชนที่เป็นการส่งเสริมการมอมเมาประชาชนให้ลุ่มหลงอยู่กับอบายมุข

3.1.4 ปรับปรุงการบริหารงานด้านการพัฒนาจิตใจและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดย

(1) กำหนดให้สมาคม มูลนิธิ ชมรมพุทธศาสนา สถาบันทางสังคมต่างๆ และรัฐวิสาหกิจ จัดฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ โดยให้สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยฯ ร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ประสานงาน

(2) ให้กระทรวง ทบวง กรม สถาบันการศึกษา สถาบันทางสังคมต่างๆ และรัฐวิสาหกิจ จัดฝึกอบรมทางด้านจิตใจ แก่ข้าราชการ ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ และบุคคลกลุ่มเป้าหมายสำคัญ โดยเน้นพัฒนาระดับผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้างาน ระดับผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้นำเยาวชน ผู้นำครอบครัวและแม่บ้าน ตลอดจนผู้นำการเมือง พร้อมทั้งให้ปลูกฝังหรือสอดแทรกการพัฒนาจิตใจไว้ในการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา โดยประสานงานกับองค์กรกลางบริหารงานบุคคลต่างๆ ในการฝึกอบรม

(3) กระจายอำนาจการบริหารงานและความรับผิดชอบไปสู่องค์กรท้องถิ่นในส่วนภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

(4) จัดให้มีองค์กรกลางทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานพัฒนาจิตใจ และสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างใกล้ชิด

3.1.5 ให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดย

(1) สนับสนุนการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้และการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความรู้ของชาวบ้านที่สั่งสมต่อกันมาในทุกๆ ด้านให้สามารถคงอยู่และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชีวิตและความเป็นอยู่ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

(2) สนับสนุนบทบาทเด็ก เยาวชน สตรีและประชาชนในกรดำเนินการทางศิลปวัฒนธรรมและเร่งเร้าจิตสำนึกว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องของทุกคนซึ่งจะต้องมีหน้าที่ร่วมกันในการอนุรักษ์และพัฒนา

(3) ขยายขอบข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง ดูแลมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนประสานงานและร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ ในการแลกเปลี่ยนความรู้ การระดมทรัพยากร การอนุรักษ์และการส่งเสริมทางศิลปวัฒนธรรม

(4) พัฒนาแหล่งโบราณสถาน โบราณคดี ให้เป็นแหล่งความรู้และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีให้มีผลกระทบต่ออนุรักษณ์มรดกศิลปวัฒนธรรม

(5) พัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวัฒนธรรม ให้เป็นศูนย์กลางในการบริการข้อมูล และการศึกษาค้นคว้า วิจัยงานศิลปวัฒนธรรมอย่างแพร่หลายและเป็นระบบ รวมทั้งเผยแพร่และพัฒนาประสิทธิภาพงานวิจัยให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกับงานวิจัยด้านอื่นๆ

(6) ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมให้ทันสมัย รัดกุมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลง

3.2 การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว

3.2.1 ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและร่วมมือกันดำเนินการให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม โดย

(1) สนับสนุนให้มีการร่วมมือและประสานงานระหว่างโรงเรียนและครอบครัว เพื่อให้สามารถรับรู้ถึงพัฒนาการและสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กอย่างใกล้ชิด

(2) สนับสนุนให้ชุมชน และองค์กรเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการสงเคราะห์ช่วยเหลือหัวหน้าครัวเรือนไร้คู่ และสมาชิกในครอบครัวที่ประสบปัญหา

(3) สอดแทรกเรื่องครอบครัวศึกษาไว้ในหลักสูตร การศึกษาทุกระดับทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

(4) สนับสนุนการจัดทำสื่อต่างๆ เพื่อเผยแพร่สาระสำคัญความรู้เกี่ยวกับครอบครัวและความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว

3.2.2 เสริมสร้างความอบอุ่นและความมั่นคงของสถาบันครอบครัว โดย

(1) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องชีวิตการครองเรือน การวางแผนครอบครัว การแก้ไขปัญหาชีวิตคู่ อาชีพการงาน และการให้คำแนะนำด้านกฎหมาย ในกรณีที่มีการหย่าร้างเกิดขึ้น โดยสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาให้กว้างขวางทั้งของภาครัฐและเอกชน

(2) พัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพและส่งเสริมด้านการฝึกอาชีพแก่ครอบครัวที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ตลอดจนให้การช่วยเหลือด้านเงินทุนกู้ยืมแก่หัวหน้าครัวเรือนไร้คู่ที่ประสบปัญหา พร้อมทั้งปลูกฝังให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด

(3) ส่งเสริมให้บิดามารดาสนใจศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในเรื่องของโภชนาการของเด็กและจิตวิทยาของเด็กจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งกระตุ้นให้บิดามารดาพัฒนาทักษะทางปัญญา อารมณ์อย่างใกล้ชิด

(4) รณรงค์อย่างต่อเนื่องให้ชายและหญิงมีความสำนึกในความเป็นพ่อและแม่ และมีบทบาทความรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว โดยเฉพาะบทบาทของบิดาในการรับผิดชอบครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูบุตร

3.3 การจัดระบบสวัสดิการสังคมและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

3.3.1 ปรับปรุงโครงสร้าง และระบบการจัดสวัสดิการสังคม ให้มีประสิทธิภาพ โดย

(1) ปรับแนวความคิดในการจัดระบบสวัสดิการสังคมนั้นทั้งในหน่วยงานของรัฐ และองค์กรของเอกชนจากลักษณะของการสงเคราะห์ไปเป็นการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะต่อไป

(2) สนับสนุนบทบาทคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการแห่งชาติ ให้สามารถดำเนินการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งส่วนกลาง และระดับจังหวัด ด้วยการจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างมีระบบ พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวขององค์กรภาคเอกชน เพื่อให้การดำเนินงานช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) ลดขั้นตอนการจดทะเบียนการจัดตั้งองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ให้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการพิจารณายกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่หน่วยงานสาธารณประโยชน์ และลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้แก่ผู้บริจาคเงินช่วยเหลือ

(4) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อนำดอกผลมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรเอกชน รวมทั้งพิจารณาจัดสรรงบประมาณสมทบแก่โครงการที่มีความสำคัญสูง ให้การช่วยเหลือด้านการพัฒนาบุคลากร การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมขององค์กรเอกชน

(5) พัฒนาและปรับปรุงระบบข้อมูล รวมทั้งการดำเนินการประชาสัมพันธ์ด้านสวัสดิการสังคมและผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และทั้งให้มีการจัดทำระบบการติดตามและประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

(6) พัฒนาและปรับปรุงระบบประกันสังคมและการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยด้านสาธารณสุข ให้สามารถดำเนินการเข้าสู่ระบบการประกันสังคมในระยะยาว

3.3.2 ปรับปรุงประสิทธิภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม โดย

(1) สนับสนุนบทบาทสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สื่อมวลชน สถาบันครอบครัว และองค์กรชุมชน โดยเฉพาะ คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชน กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น

(2) พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคม เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และนักแนะแนวให้สอดคล้องเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในปัจจุบัน

(3) ปรับปรุงทบทวน กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การช่วยเหลือ และสงเคราะห์ประชาชนผู้ด้อยโอกาสให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2503 พระราชบัญญัติควบคุมขบวนการ พ.ศ. 2489 พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 และ 337 เกี่ยวกับการให้สัญชาติเด็ก และการให้การสงเคราะห์เด็กและเยาวชน

3.3.3 ส่งเสริมการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและสตรี โดย

(1) ขยายการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตเมือง และชนบท รวมทั้งฝึกอบรมการเลี้ยงดูเด็กเล็กที่ถูกวิธีแก่ผู้ดูแลเด็ก แม่บ้าน พ่อบ้าน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กเล็ก

(2) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนและค่ายเยาวชนตลอดจนการพัฒนาบทบาทของศูนย์เยาวชน และกลุ่มอาสาสมัครให้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนพร้อมทั้งปรับปรุงห้องสมุดประชาชนในระดับต่างๆ รวมทั้งสนามกีฬาให้สามารถให้บริการแก่เด็กและเยาวชนได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง

(3) ให้การสนับสนุนสถาบันครอบครัว หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรชุมชน สถาบันศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทในการป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข รวมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กและโสเภณีเด็กชายและเด็กหญิงที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นด้วย

(4) ฝึกอบรมอาชีพและเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพแก่สตรีให้เป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยมีรูปแบบของการจัดการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนเร่งรัดการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านต่างๆ เพื่อให้สตรีสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ

3.4 การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการเสริมสร้างความสงบสุขในสังคม โดย

3.4.1 เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดย

- (1) เร่งรัดแก้ไขปัญหาและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมอันเกิดจากผู้มีอิทธิพลในพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- (2) ขยายงานด้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ การเผยแพร่อบรมให้ความรู้ด้านการป้องกันอาชญากรรมแก่ประชาชน องค์กรชุมชนและผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น
- (3) พัฒนาขีดความสามารถของหน่วยปฏิบัติในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานและธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม
- (4) ให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ทั้งในหน่วยงานของรัฐ กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน

3.4.2 เพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสารเสพติด รวมทั้งการปราบปรามและแก้ไขปัญหาการใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการค้า โดย

- (1) เพิ่มประสิทธิภาพการปราบปรามยาเสพติดและสารเสพติด โดยเฉพาะสารระเหย และยาบ้า โดยการประสานการปฏิบัติงานด้านการข่าวและด้านการพัฒนาบุคลากร
- (2) รณรงค์ป้องกันการเผยแพร่ระบาดของยาเสพติดและสารเสพติดโดยการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนถึงโทษของยาเสพติด รวมทั้งเผยแพร่กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้กว้างขวาง ตลอดจนสนับสนุนให้ครอบครัวชุมชนภาคเอกชน และกลุ่มอาสาสมัครต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติดมากยิ่งขึ้น
- (3) เร่งรัดการปราบปรามโสเภณีเด็กทั้งชายและหญิงโดยกวาดล้างตรวจตราสถานบริการและสถานเริงรมย์ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ความกังวลโทษอย่างเฉียบขาดแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการล่อลวงเด็กมาเป็นโสเภณี
- (4) รณรงค์สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ พ่อ แม่ และเด็ก ตลอดจนประชาชนเกี่ยวกับความรุนแรงของปัญหาโสเภณีเด็ก โดยเฉพาะในแหล่งชุมชนที่มีเด็กถูกล่อลวงเข้ามามาก เพื่อป้องกันการล่อลวงเด็ก

3.4.3 ปรับปรุงระบบการป้องกันและบรรเทาอุบัติภัย สาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดย

(1) ให้นำหน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนการประสานการปฏิบัติงานในการป้องกัน ระวังและบรรเทาอุบัติภัย ทั้งในด้านการจราจรทางบก การทำงานในสถานประกอบการ อุบัติภัยจากอัคคีภัย และอุบัติภัยในสาธารณสถานและเคหะสถานให้เป็นระบบสู่ภาคปฏิบัติได้

(2) เร่งรัดให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถเพื่อให้การช่วยเหลือบุคคลที่สามในกรณีที่เกิดอุบัติเหตุ

(3) แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน รวมทั้งกวดขันให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอุบัติภัยและสาธารณภัยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

(4) พัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รวมทั้งจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

(5) รณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะนักเรียน ผู้ใช้รถใช้ถนน และผู้ใช้แรงงาน ในสถานประกอบการ กรมการก่อสร้าง นายจ้างและประชาชนในชุมชนหนาแน่นให้มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและบรรเทาอุบัติภัย สาธารณภัย

3.4.4 พัฒนาระบบการบริหารงานด้านการอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดย

(1) ปรับปรุงระบบการประสานงานของหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้รวดเร็วและลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน

(2) สนับสนุนให้มีการระงับข้อพิพาท โดยวิธีการอนุญาตตุลาการ เพื่อแบ่งเบาภาระคดีที่ขึ้นสู่ศาลให้ลดน้อยลง

3.4.5 เพิ่มประสิทธิภาพในการพิทักษ์คุ้มครองสิทธิผลประโยชน์ทางกฎหมายของประชาชน โดย

(1) สนับสนุนให้ประชาชนในฐานะผู้บริโภคสินค้าและบริการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายได้กำหนดไว้พร้อมทั้งลงโทษผู้ฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตาม

(2) ขยายการให้บริการทางกฎหมายและการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ตลอดจนแก้ไขปัญหเกี่ยวกับสภาพแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ประชาชนเดือดร้อน

บทที่ 3

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิต

1. ประเด็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในระยะที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไปเป็นอุตสาหกรรม บริการ และการเกษตร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงจากสภาพชนบทเป็นสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษต่างๆ มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มีประเด็นที่ควรคำนึงดังต่อไปนี้

1.1 ควบคุมมลพิษทางน้ำ

1.1.1 คุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลัก โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาและมีแม่น้ำท่าจีนรวมทั้งคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งบริเวณแหล่งอุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยวมีความเสื่อมโทรมและมีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานที่จะใช้ประโยชน์ เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่ออุตสาหกรรมและการประมง

1.1.2 แหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำมีที่มาจากน้ำเสียชุมชน ธุรกิจบริการ โรงงาน อุตสาหกรรมและการเกษตร โดยมีน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมจะยังคงเป็นแหล่งกำเนิดที่มีความสำคัญอยู่เมื่อคำนึงถึงการขยายตัวของประเภทและกำลังการผลิต และประสิทธิภาพในการบำบัดและการตรวจเฝ้าระวัง

1.1.3 การควบคุมและลดปัญหามลพิษทางน้ำในระยะที่ผ่านมายังขาดการลงทุนที่เหมาะสมในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมจากชุมชนขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานครและเมืองหลวงต่างๆ ตลอดจนเขตชุมชนใหม่ที่จะเกิดขึ้น

1.2 ปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง

1.2.1 คุณภาพอากาศและระดับเสียงจากยานพาหนะในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ๆ ที่มีการจราจรคับคั่งอยู่ในระดับเกินกว่ามาตรฐานได้แก่ ฝุ่นละออง ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ ส่วนปริมาณความเข้มข้นของสารตะกั่วในอากาศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากตามปริมาณการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ นอกจากนั้นคุณภาพอากาศและระดับเสียงจากโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภท การขนส่งสินค้าและใช้พลังงานในรูปแบบต่างๆ อยู่ในระดับที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น โรงงานทอผ้า โรงงานอุตสาหกรรมเคมี เป็นต้น

1.2.2 แหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่จะก่อให้เกิดปัญหาหมอกควันมากขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ได้แก่ มลพิษทางอากาศจากอุตสาหกรรม เช่น โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานบ่มไบโอสูบ และ การใช้ถ่านหินลิกไนต์ในการผลิตไฟฟ้า เป็นต้น

1.2.3 คุณภาพของน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งได้แก่ น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล และน้ำมันเตา ก่อให้เกิดมลพิษมากกว่าที่ควร และปัจจุบันยังขาดมาตรการควบคุมคุณภาพถ่านหินลิกไนต์ให้มี มลพิษทางอากาศน้อย รวมทั้งขาดการลงทุนในระบบการขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพ

1.2.4 ยังไม่มีกำหนดมาตรฐานเสียงและความสั่นสะเทือน (ชุมชน การจราจร และโรงงาน อุตสาหกรรม) รวมทั้งยังขาดการตรวจสอบยานพาหนะซึ่งได้ได้มาตรฐานระดับเสียง

1.3 ปัญหาหมอกควันจากกากของเสีย

1.3.1 มูลฝอยในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ๆ มักประสบปัญหามูลฝอยตกค้างเก็บ ขนไม่หมด และไม่มีกการแยกชนิดของมูลฝอย และมักมีการลักลอบระบายสิ่งปฏิกูลบ้านพักอาศัยหรือ กิจกรรมต่างๆ ลงสู่ท่อระบายน้ำสาธารณะและแหล่งน้ำต่างๆ

1.3.2 ปัญหาหมอกควันจากกากของเสียที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากในระยะต่อไป ได้แก่ กากของ เสียอันตรายที่เกิดจากอุตสาหกรรม โดยในปี 2534 กากของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมมีจำนวน ประมาณ 2.0 ล้านตัน และภายในปี 2539 จะมีปริมาณถึง 3.5 ล้านตัน กากของเสียอันตรายดังกล่าว ร้อยละ 95.5 เกิดจากภาคอุตสาหกรรมการผลิต ส่วนที่เหลือเกิดจากของเสียชุมชนและสถาน- พยาบาล และร้อยละ 70 ของปริมาณกากของเสียอันตรายทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นอยู่ในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.3.3 ปัจจุบันยังขาดการจัดการกากของเสียและกากของเสียอันตรายอย่างถูกต้องหลัก วิชาการ ตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การใช้และการกำจัด รวมทั้งการขาดแคลนสถานที่ในการ กำจัดกากของเสีย นอกจากนี้ การจัดการกากของเสียอันตราย เช่น กากสารอันตราย มูลฝอยติดเชื้อ จากสถานพยาบาล ยังขาดการดำเนินการอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.4 ปัญหาหมอกควันจากสารอันตราย

1.4.1 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาได้ผลให้มีการนำเข้าสู่สารอันตราย เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ในการเกษตรและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการใช้สารเคมีเพื่อปราบ ศัตรูพืชและสัตว์ การผลิตและใช้สารเคมีในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ

1.4.2 ปัจจุบันการจัดการสารอันตรายนับตั้งแต่นำเข้าการจัดเก็บ การขนส่งการใช้และการ กำจัดยังไม่เป็นระบบครบวงจรและปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

1.4.3 ยังไม่มีแผนป้องกันแก้ไขและฟื้นฟูจากอุบัติเหตุจุกเงินอันเนื่องมาจากสารอันตราย

1.5 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก

ปัจจุบันอุณหภูมิโลกค่อย ๆ เพิ่มขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรของโลก และอาจส่งผลให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น มีผลกระทบต่อเมืองชายฝั่งทะเลได้ สำหรับสาเหตุสำคัญที่ทำให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นเนื่องจากการบุกรุกทำลายป่าไม้และใช้สารคลอโรฟลูโอโรคาร์บอนในอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาก

1.6 กลไกการบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อมยังไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- 1.6.1 การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในระยะที่ผ่านมาเป็นบทบาทและหน้าที่ฝ่ายรัฐเป็นสำคัญ โดยผู้ที่สร้างปัญหามลพิษไม่ต้องรับผิดชอบหรือรับภาระในการที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษเท่าที่ควร การใช้มาตรการทางการเงินและการคลังยังไม่ช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจหรือผลักดันให้ผู้สร้างปัญหามลพิษต้องหาวิธีลดมลพิษให้น้อยลง
- 1.6.2 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงาน หลายสังกัดทั้งที่สังกัดส่วนกลางและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น การที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลจึงขึ้นอยู่กับประสานงาน กำกับงานและการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นสำคัญ แต่ปัจจุบันยังไม่มีกลไกที่จะกำกับและประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.6.3 การพัฒนากำลังคนและเทคโนโลยีในการควบคุมและลดปัญหามลพิษยังไม่ทันกับขนาดและความรุนแรงของปัญหา
- 1.6.4 ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและควบคุมมลพิษโดยตรงกฎหมายที่มีอยู่คือพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ แต่ไม่มีผลบังคับทางกฎหมายแต่อย่างใด ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มีวัตถุประสงค์หลักแตกต่างกันไป เป็นการยากที่จะปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหามลพิษ
- 1.6.5 การป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะในการเฝ้าระวังและติดตามรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2 เป้าหมายการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิต

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อการดำรงชีวิตประชาชน จึงได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ไว้ดังนี้

2.1 มลพิษทางน้ำ : ลดปริมาณความสกปรกในรูปของสารอินทรีย์ที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำต่าง ๆ เพื่อให้คุณภาพน้ำมีปริมาณความสกปรกคิดค่าเป็น บี.โอดี. ไม่เกิน 4 มิลลิกรัมต่อลิตร ในพื้นที่เป้าหมายดังต่อไปนี้

- (1) ช่วงตอนล่างของแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ปากน้ำจนถึงกิโลเมตรที่ 100 ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- (2) ช่วงตอนล่างของแม่น้ำท่าจีนตั้งแต่ปากน้ำถึงกิโลเมตรที่ 150 ซึ่งอยู่ในพื้นที่นครปฐมและสมุทรสาคร
- (3) พื้นที่ชายฝั่งทะเลและแหล่งท่องเที่ยว เช่น พัทยา ชลบุรี ภูเก็ต เป็นต้น
- (4) คู คลอง หนองบึงและแหล่งน้ำตามธรรมชาติต่าง ๆ ในเมืองหลักที่มีปัญหาวิกฤตเรื่องน้ำเสีย เช่น สกลนคร ขอนแก่น หาดใหญ่-สงขลา เชียงใหม่ เป็นต้น

2.2 มลพิษทางอากาศและเสียง

2.2.1 ลดระดับมลพิษทางอากาศที่เกินมาตรฐานคุณภาพอากาศอยู่ในปัจจุบัน คือ ฝุ่นละออง คาร์บอนมอนอกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์และสารตะกั่ว ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและเมืองหลักให้อยู่ในค่ามาตรฐาน

2.2.2 ยกเลิกการจำหน่ายน้ำมันเบนซินพิเศษที่มีสารตะกั่วเจือปน ภายในปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

2.2.3 ลดการควบคุมระดับเสียงจากแหล่งกำเนิดโดยเฉพาะเสียงจากยานพาหนะและอุตสาหกรรมก่อสร้าง ให้อยู่ในที่ปลอดภัยต่อสุขภาพของประชาชน คือ ไม่เกิน 85 เดซิเบล

2.3 มลพิษจากกากของเสีย

2.3.1 ลดอัตราการเกิดมูลฝอยในกรุงเทพฯ และเมืองหลักต่างๆ ให้น้อยกว่า 0.8 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน

2.3.2 ให้มีการจัดเก็บและกำจัดกากของเสียทั้งที่มีอันตรายและไม่มีอันตรายอย่างถูกหลักวิชาการ

2.4 มลพิษจากสารอันตราย

2.4.1 ให้มีการจัดกาสารอันตรายอย่างถูกวิธีและครบวงจรตั้งแต่การนำเข้า การจัดเก็บ การขนส่ง การใช้ และการกำจัด

2.4.2 ให้มีการลดการใช้สารอันตรายในอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

3 แนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิต

เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าวเห็นควรกำหนดแนวทางการดำเนินการและมาตรการในการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ไว้ดังนี้

3.1 ด้านมลพิษทางน้ำ

3.1.1 ลดปริมาณและความสกปรกของน้ำทั้งจากชุมชนอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม โดย

(1) สนับสนุนการย้ายโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่มีปัญหามลพิษในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ให้ไปตั้งพื้นที่กำหนด

(2) บังคับให้ใช้มาตรฐานน้ำทิ้งชุมชนสำหรับอาคารต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารหรือกฎหมายเฉพาะที่มีอยู่ รวมทั้งบังคับมาตรฐานน้ำทิ้งจากฟาร์มปศุสัตว์ และฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และให้มีการควบคุมน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด

(3) เก็บค่าน้ำเพื่อเกษตรกรรมอุตสาหกรรม และค่าธรรมเนียมน้ำทิ้ง เพื่อก่อให้เกิดการประหยัดและการนำเอาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้

(4) สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีที่สะอาดหรือเทคโนโลยีที่สะอาดหรือเทคโนโลยีที่ปลอดภัยของเสียในการผลิตหรือประกอบการ

(5) สนับสนุนให้มีการนำของเสียมาใช้มาประโยชน์ตลอดจนการหมุนเวียนของการใช้น้ำ

(6) ควบคุมให้มีการลดมลพิษ ณ แหล่งกำเนิดต่าง ๆ ในพื้นที่นอกเขตเป้าหมายของระบบบำบัดน้ำเสียรวม โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อมและแหล่งน้ำ

3.1.2 ควบคุมมิให้มีการระบายน้ำทิ้งเพิ่มเติมลงในแหล่งน้ำที่มีปัญหามลพิษทางน้ำในชั้น
วิกฤต โดย

(1) ควบคุมการก่อสร้างหรือขยายโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ รวมทั้งควบคุมที่ตั้งและการขยายตัวของชุมชนในบริเวณแหล่งน้ำพื้นที่เป้าหมาย

(2) สนับสนุนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเขตอุตสาหกรรมหรือแฟลตหรือคอนโดมิเนียมสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมโดยให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนหรือร่วมทุน

(3) กำหนดเขตการใช้ที่ดินสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งสนับสนุนการประกอบการในลักษณะของนิคม หรือกลุ่ม หรือสมาคมที่มีการจัดระบบปัจจัยพื้นฐาน เช่น ชลประทานน้ำเค็ม ระบบบำบัดน้ำทิ้ง และคลองระบายน้ำ ในกรณีของฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น

(4) กำหนดให้มีการใช้ระบบระบายน้ำเสียแยกออกจากระบบระบายน้ำฝนในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาใหม่ ทั้งในด้านชุมชนและอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมมลพิษ

3.1.3 ให้มีการลงทุนและเตรียมการลงทุนในการจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ดังนี้

(1) สร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมสำหรับชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่เป้าหมาย เช่น กรุงเทพมหานครและเทศบาลเมือง ปริณทล เมืองหลัก เมืองศูนย์กลางความเจริญ แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

(2) ศึกษาความเป็นไปได้ก่อสร้างระบบบำบัดเสียรวม สำหรับชุมชนและอุตสาหกรรมในพื้นที่อื่นๆ ตามลำดับความสำคัญ

3.2 ด้านมลพิษทางอากาศและเสียง

3.2.1 ลดและควบคุมมลพิษอากาศ อันเนื่องมาจากการจราจร โดย

(1) ลดปริมาณสารตะกั่วในน้ำมันเบนซินจาก 0.4 กรัมต่อลิตรเป็น 0.15 กรัมต่อลิตร ภายในวันที่ 1 มกราคม 2535 และเร่งกระจายการจำหน่ายน้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่วให้ทั่วประเทศภายในสิ้นปี 2534 เพื่อให้สามารถมีการติดตั้งอุปกรณ์ขจัดมลพิษ (แคตาลิติกคอนเวอร์เตอร์) ในรถยนต์ใหม่ได้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535

(2) พิจารณาปรับปรุงคุณภาพน้ำมันเบนซินเพื่อให้มีการใช้สารประกอบประเภทออกซีเนทผสมน้ำมันเบนซินเพื่อลดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ในเขตเมือง

(3) ให้มีการกำหนดมาตรฐานอากาศเสียที่ยินยอมให้ระบายได้จากยานพาหนะ รวมถึงรถจักรยานยนต์ใหม่ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นไป และกำหนดให้รถยนต์ใหม่ที่ใช้เครื่องยนต์ ก๊าซโซลีนที่จะจดทะเบียนตั้งแต่ต้นปี 2535 เป็นต้นไป ต้องติดตั้งอุปกรณ์ขจัดมลพิษ (แคตตาลิก คอนเวอร์เตอร์) ในกรณีที่ไม่สามารถบังคับได้สำหรับรถยนต์ใหม่ทุกชนิด ให้กำหนดสิ่งจูงใจทางด้าน ภาษีเพื่อให้มีการติดตั้งอุปกรณ์ขจัดมลพิษโดยความสมัครใจ และให้เป็นมาตรฐานบังคับหลังจากที่ ได้ให้ผู้ผลิตรถยนต์มีระยะเวลาในการเตรียมการที่เหมาะสม

(4) ให้มีการกำหนดมาตรฐานไอเสียที่ยินยอมให้ระบายได้จากยานพาหนะ สำหรับตรวจสอบสภาพรายปีสำหรับรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ใช้งานอยู่แล้ว และให้มีการ ตรวจสอบอย่างเคร่งครัด

(5) กำหนดมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้เพลิงในยานพาหนะสำหรับรถยนต์ใหม่

(6) ปรับปรุงคุณภาพน้ำมันดีเซลหมุนเร็วเพื่อลดปัญหาควันดำและก๊าซพิษจาก การเผาไหม้โดย ก) การลดปริมาณกำมะถันจากร้อยละ 1.0 เป็นร้อยละ 0.5 ภายในวันที่ 1 กันยายน 2536 และพิจารณาลดปริมาณสารกำมะถันให้อยู่ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมในปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 และ ข) ลดอุณหภูมิของจุด 90 เปอร์เซนต์ ของการกลั่น จาก 370 องศาเซลเซียสเป็น 357 องศาเซลเซียส ภายใน 1 กันยายน 2535 เป็นอย่างช้า โดยใช้มาตรการจูงใจกระตุ้นให้ผู้ใช้ น้ำมัน ผู้ค้าน้ำมันและโรงกลั่นน้ำมันเร่งดำเนินการ

(7) ให้มีการนำเชื้อเพลิงที่มีมลพิษน้อยมาใช้ เช่น ก๊าซปิโตรเลียมเหลวในรถยนต์ ในเขตกรุงเทพมหานคร และการใช้ก๊าซธรรมชาติอัดในรถประจำทาง เป็นต้น

(8) เร่งรัดให้มีการนำระบบขนส่งมวลชนที่มีประสิทธิภาพมาใช้โดยเร็วโดยเฉพาะ รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนเพื่อลดปัญหาจราจรติดขัดและมลพิษ

(9) ให้มีการลงทุนแก้ไขปัญหามลพิษอากาศเสียเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีและแสดงความตั้งใจ จริงของรัฐ โดยเฉพาะการลงทุนแก้ไขมลพิษในการขนส่งของรัฐ เช่น ขสมก. รสพ. และ บขส. โดย ปรับปรุงสภาพและดูแลรักษารถอย่างสม่ำเสมอ และนำรถใหม่เข้ามาแทนที่รถเก่าที่หมดสภาพการ ใช้งานตามมาตรฐานสากล

(10) ลดการขนส่งน้ำมันโดยทางรถยนต์จากคลังน้ำมันที่ชองนนทบุรีและลด ขนาดของคลังน้ำมันที่ชองนนทบุรี เพื่อลดความแออัดของการจราจรและปัญหาสภาวะแวดล้อมใน กรุงเทพมหานครโดยเร่งปรับปรุงระบบการขนส่งน้ำมัน

(11) ควบคุมการตกหล่นของสินค้า/วัตถุอันตรายอย่างจริงจังและควบคุมการ บรรทุกดินและสินค้าเกินน้ำหนักอย่างเคร่งครัดตามกฎหมายได้กำหนดไว้

(12) ให้มีการตรวจวัดคุณภาพอากาศอย่างต่อเนื่องและควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด

3.2.2 ลดและควบคุมมลพิษทางอากาศ อันเนื่องมาจากโรงงานอุตสาหกรรม โดย

(1) กำหนดมาตรฐานระดับสารอันตรายที่ระบายจากปล่องและปริมาณที่จะระบายได้จากโรงงานอุตสาหกรรมหรือกลุ่มโรงงาน (เช่น นิคมอุตสาหกรรม) และโรงไฟฟ้าที่เหมาะสมกับสภาพพัฒนาและสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะฝุ่นละอองและซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และควบคุมให้เป็นไปตามมาตรฐาน

(2) ให้มีการจำหน่ายน้ำมันเตาที่มีกำมะถันและควบคุมคุณภาพถ่านหินลิกไนต์ เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมหรือโรงไฟฟ้าที่ไม่มีระบบบำบัดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์สามารถนำมาใช้ได้ เพื่อระบายสารอันตรายเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดทั้งนี้อาจใช้มาตรการทางด้านภาษี และราคาจูงใจให้มีการเร่งดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

(3) กำหนดมาตรฐานประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการปล่อยสารอันตรายของหม้อต้มในโรงงานอุตสาหกรรมใหม่

(4) กำหนดให้โรงไฟฟ้าใหม่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่ใช้ถ่านหินลิกไนต์ต้องติดตั้งหน่วยงานกำจัดกำมะถัน

(5) ลดผลกระทบจากการทำเหมืองลิกไนต์และย่อยหิน

(6) สนับสนุนให้อุตสาหกรรมประเภทที่มีมลพิษทางอากาศไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตอุตสาหกรรมที่กำหนด

(7) ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำพลังงานที่ปลดปล่อยมลพิษมาใช้ เช่น การนำก๊าซธรรมชาติ การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำระหว่างประเทศ เป็นต้น

(8) ให้มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในเขตอุตสาหกรรมและพื้นที่เกี่ยวเนื่องและให้มีการตรวจวัดคุณภาพอากาศอย่างต่อเนื่อง

3.2.3 ลดและควบคุมมลพิษทางเสียง

(1) กำหนดมาตรฐานระดับเสียงสำหรับรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่ผลิตและประกอบภายในประเทศ รวมทั้งบังคับให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

(2) ให้มีการกำหนดมาตรการในการป้องกันเสียงและความสั่นสะเทือนในสถานประกอบการ และการคมนาคมขนส่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสนามบินและงานก่อสร้างซ่อมแซมต่างๆ

3.3 ด้านมลพิษจากกากของเสีย

3.3.1 สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยลดปริมาณของเสียและการนำของเสีย เช่น มูลฝอย สิ่งปฏิกูลและวัสดุเหลือทิ้งจากกิจกรรมต่างๆ มาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นการประหยัดทรัพยากร ลดค่าใช้จ่ายในการเก็บและกำจัด

3.3.2 ให้มีการจัดการกากของเสียอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ตั้งแต่การเก็บรวบรวม การขนส่ง การใช้และการกำจัดขั้นสุดท้ายโดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมทุนหรือรับสัมปทาน

3.3.3 สนับสนุนให้หน่วยงานปฏิบัติโดยเฉพาะหน่วยงานท้องถิ่น เช่นกรุงเทพมหานคร เทศบาล และสุขาภิบาลจัดทำแผนการจัดการกากของเสียสำหรับอนาคตเพื่อให้ทันกับการเพิ่มปริมาณของกากของเสีย

3.3.4 ให้ความรู้แก่ประชาชนในการเก็บรวบรวมมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล รวมทั้งวิธีการลดปริมาณมูลฝอยในชีวิตประจำวันเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการเก็บ และกำจัดของหน่วยปฏิบัติ ตลอดจนค่าบริการในอัตราที่เหมาะสม

3.3.5 ให้มีการจัดหาที่ดินเพื่อการกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีฝังกลบสำหรับชุมชนทุกขนาดเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี รวมทั้งพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำเตาเผามูลฝอยมาใช้

3.3.6 ควบคุมและกวดขันให้มีการกำจัดกากของเสียอันตรายจากการเกษตรและอุตสาหกรรม เช่น ภาชนะบรรจุสารเคมีอันตราย ซากถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ชำรุด รวมทั้งมูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชนอย่างถูกวิธี

3.3.7 ให้มีการลงทุนสร้างระบบกำจัดกากของเสียอันตรายรวม สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่น โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนหรือรับสัมปทานหรือรัฐเป็นผู้ลงทุนนำร่อง

3.4 ด้านมลพิษจากสารอันตราย

3.4.1 กำหนดมาตรการในการจัดการสารอันตรายให้ครบวงจรตั้งแต่การนำเข้า การกำหนดมาตรฐานของสถานที่จัดเก็บเอกสารอันตราย มาตรฐานในการขนส่งสารอันตราย ตลอดจนมาตรฐานในการกำจัดสารอันตรายและควบคุมให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างเคร่งครัด

3.4.2 กำกับดูแลให้การใช้ การเก็บรักษาและการขนส่งน้ำมันเป็นไปอย่างปลอดภัยมากยิ่งขึ้น โดยกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และข้อกำหนดเกี่ยวกับความปลอดภัยอย่างเข้มงวด พร้อมทั้งเร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจัดเตรียมอุปกรณ์ควบคุม ป้องกันการรั่วไหลของน้ำมันที่มีประสิทธิภาพและมีแผนปฏิบัติการฉุกเฉินกรณีเกิดเหตุการณ์รั่วไหล และพิจารณาทบทวนข้อกำหนดเกี่ยวกับความปลอดภัยที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องก๊าซปิโตรเลียม

3.4.3 ลดปริมาณการใช้สารอันตรายในการเกษตรและอุตสาหกรรม โดยสนับสนุนให้ใช้สารหรือวัตถุอันตรายทดแทน เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การป้องกันและควบคุมศัตรูพืชโดยวิธีธรรมชาติ การปรับปรุงกระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

3.4.4 ให้มีการจัดทำแผนป้องกันอุบัติเหตุจากเคมีภัณฑ์และวัตถุเสี่ยงภัย โดยเฉพาะในเขตอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออกและคลังเก็บสินค้าอันตรายต่างๆ

3.4.5 ให้มีศูนย์ข้อมูลสารอันตรายเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประชาสัมพันธ์ฝึกอบรมให้ความรู้แก่หน่วยงานและประชาชนเกี่ยวกับการเก็บสารอันตราย การใช้สารอันตราย การใช้สารอันตรายและวิธีปฏิบัติในกรณีที่ประสบอุบัติเหตุจากสารอันตราย

3.5 ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก

3.5.1 เร่งรัดให้มีการศึกษาเพื่อกำหนดจุดยืนของประเทศในการร่วมมือกับประชาคมโลก ในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก โดยเน้นการปลูกสวนป่าเพื่อเป็นดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

3.5.2 ป้องกันปัญหาการเกิดการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิและภาวะเรือนกระจกอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จากการเผาผลาญเผาไหม้ของเชื้อเพลิง โดยส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้และการปลูกป่า และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงผลกระทบและรณรงค์ร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหา

3.6 ด้านการปรับปรุงกลไกพัฒนาและบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

3.6.1 ให้นำหลักการ “ผู้สร้างปัญหามลพิษ จะต้องเป็นผู้รับภาระในการบำบัดและกำจัดมลพิษด้วย” มาใช้ในระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 โดย

(1) ให้มีการจัดเก็บค่าบำบัดและกำจัดมลพิษในลักษณะของภาษีมลพิษ ค่าธรรมเนียม หรือค่าบริการ แล้วแต่ความเหมาะสมของกิจการและผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดของเสียต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสมทบเข้ากองทุนในการลงทุนจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

(2) ให้มีการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม โดยรัฐบาลให้ความช่วยเหลือด้านการเงินก่อนในระยะเริ่มก่อตั้ง และในระยะให้องค์กรของรัฐที่มีอยู่แล้วบริหารจัดการจนกว่าจะได้มีการร่างกฎหมายกองทุนให้อำนาจ และจัดตั้งองค์กรอิสระที่เป็นนิติบุคคลขึ้นเพื่อดำเนินการเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ

(3) ให้ลำดับความสำคัญแก่กิจการที่มีการดูแลสิ่งแวดล้อมให้เข้าระดมทุนในตลาดหุ้น รวมทั้งสนับสนุนให้สถาบันการเงินจัดตั้งกองทุนเพื่อระดมทุนจากประชาชนมาลงทุนในหุ้นของธุรกิจหรือโครงการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

3.6.2 ปรับปรุงองค์กร กฎหมาย และการบริหารจัดการ โดย

(1) จัดให้มีการวางแผนและประสานแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองอย่างเป็นระบบควบคู่ไปกับการกำหนดนโยบายและประสานงานทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจน โดยจัดตั้งองค์กร กำหนดนโยบายฟื้นฟูและพัฒนาสภาพแวดล้อมระดับชาติและระดับพื้นที่ (กรุงเทพมหานครและปริมณฑลและแต่ละจังหวัด) เพื่อรับผิดชอบในการกำกับนโยบายและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

(2) กำหนดให้การก่อสร้างโครงการบริการพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องมีระบบป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยให้รวมค่าใช้จ่ายของแผนงานโครงการดังกล่าวไว้ในต้นทุนของโครงการด้วย

(3) กำหนดให้การก่อสร้างโครงการบริการพื้นฐานที่มีผลต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต้องมีระบบป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยให้รวมค่าใช้จ่ายของแผนงานโครงการดังกล่าวไว้ในต้นทุนของโครงการด้วย

(4) ให้รัฐบาลอุดหนุนการลงทุนในการสร้างระบบบำบัดและการกำจัดน้ำเสียและการกำจัดมูลฝอยแก่ท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งรวมทั้งการจัดหาที่ดิน การจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือและยานพาหนะในการควบคุมและลดมลพิษด้วย

(5) ให้มีการปรับปรุงบทบาทของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งในการจัดการบริหารระบบบำบัดมลพิษภายในท้องถิ่นได้อย่างอิสระ ทั้งในลักษณะที่มีหน่วยงานปฏิบัติดำเนินการเองหรือจัดจ้างเอกชนมาดำเนินการแทน โดยให้ท้องถิ่นสามารถจัดเก็บค่าบริการในลักษณะต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม

(6) จัดตั้งองค์กรร่วม 3 ฝ่าย คือ ชุมชน สถานประกอบการและภาครัฐบาล เพื่อทำหน้าที่เฝ้าระวังและกำกับดูแลป้องกันรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในเขตเมือง เขตอุตสาหกรรม และท่องเที่ยว

(7) พัฒนากำลังคนและเทคโนโลยีในการลดและบำบัดมลพิษ โดยเร่งผลิดกำลังคนในระดับอุดมศึกษา ในสาขาวิศวกรรมสาขาภิบาล วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเน้นหนักเรื่องมลพิษ รวมทั้งช่างเทคนิคระดับ ปวช.ปวส. หรือ ปวท. ในสาขาว่าด้วยการควบคุมมลพิษเพื่อควบคุมการทำงานของระบบบำบัดน้ำเสียต่างๆ นอกจากนี้ ต้องเร่งให้มีการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีการควบคุมและลดมลพิษที่สามารถออกแบบก่อสร้างและผลิตเครื่องจักรอุปกรณ์ในการบำบัดมลพิษได้

(8) ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 ให้ครอบคลุมการป้องกัน ควบคุมและบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในทุกด้านรวมทั้งการจัดตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อม และสามารถนำมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(9) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ให้การศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษแก่ประชาชนทุกระดับ พร้อมทั้งรณรงค์ให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขป้องกันอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 4

การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มีแนวนโยบายหลักที่จะยกระดับการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นปัจจัยพื้นฐาน ในการดำรงชีวิตของประชาชนในชนบท รวมทั้งเป็นมรดกของชาติสำหรับอนุชนรุ่นหลัง และเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศสืบต่อไป

1. ผลการพัฒนาที่ผ่านมา

การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในระยะที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลืองโดยปราศจากแผนการและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบซึ่งมีผลให้ทรัพยากรธรรมชาติทุกสาขาเสื่อมโทรมนำไปสู่ความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นตามลำดับ และทรัพยากรธรรมชาติได้เปลี่ยนสภาพจากปัจจัยเกื้อหนุนไปเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป ซึ่งเปลี่ยนประเด็นการพัฒนาที่จะต้องคำนึงถึงไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ดังนี้

1.1 ทรัพยากรที่ดิน มีความเสื่อมโทรมและมีการใช้งานไม่ถูกต้องและเหมาะสมกับคุณภาพของดิน โดยจากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดินพบว่าการปลูกข้าวในพื้นที่ดินไม่เหมาะสมประมาณ 13.5 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.0 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมด มีการปลูกพืชไร่ในดินที่ไม่เหมาะสม 14.6 ล้านไร่ และปลูกไม้ยืนต้นในดินที่ไม่เหมาะสม 1.7 ล้านไร่ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่โครงการเกษตรที่มีอยู่เดิมนั้น ขาดการบำรุงรักษาอย่างถูกวิธีและการใช้ก็ยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ก่อให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในหลายๆ พื้นที่ทั่วประเทศ ประมาณ 107 ล้านไร่ นอกจากนี้ ยังมีดินที่มีเป็นปัญหาต่อการทำการเกษตรอีกประมาณ 182 ล้านไร่ ได้แก่ ดินเปรี้ยวจัด ดินเค็ม ดินอินทรีย์ (พรุ) ดินทรายจัด ดินตื้นและดินบนภูเขา และปัจจุบันก็ได้มีการนำพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตชลประทาน ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกไปใช้ในกิจกรรมอื่นเป็นจำนวนมาก เช่น สร้างที่อยู่อาศัย สนามกอล์ฟ โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรป่าไม้ มีความเสื่อมโทรมและถูกบุกรุกทำลายไปเป็นจำนวนมากดังเห็นได้จากพื้นที่ป่าของประเทศลดลงเหลือน้อยกว่า 90 ล้านไร่ หรือต่ำกว่าร้อยละ 28 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการใช้พื้นที่ดินเพื่อการเพาะปลูกและอื่นๆ เพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรของประเทศเพิ่มขึ้น แต่การบริหารและการจัดการยังตามไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

1.3 ทรัพยากรแร่ มีการใช้อย่างฟุ่มเฟือยไม่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศโดยขาดแผนการผลิต การใช้และการเตรียมการในด้านการสำรวจวัตถุดิบเพื่อรองรับความต้องการ และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ ทำให้การผลิตแร่บางประเภทยังคงมีทิศทางที่เน้นเพื่อ

การส่งออก และมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างการใช้และการอนุรักษ์เนื่องจากพื้นที่การผลิต
ทรัพยากรแร่มีจำนวนลดน้อยลง และที่ดินราคาแพงขึ้น

1.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำ มีจำกัดและมีความขัดแย้งในการใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อการ
อุปโภคบริโภค เพื่อการอุตสาหกรรมและอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว
ทำให้ความต้องการ และการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมภายในประเทศ ทำให้เกิดผลิตแร่บางประเภท
ยังคงมีทิศทางเพื่อการส่งออก และมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างการใช้และการอนุรักษ์เนื่องจาก
พื้นที่การผลิตทรัพยากรแร่มีจำนวนลดน้อยลง และที่ดินมีราคาแพงขึ้น

1.5 ทรัพยากรประมง ทั้งประมงน้ำจืด การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและประมงทะเลอยู่ใน
สภาพเสื่อมโทรม ทำให้ประมงน้ำจืด และประมงทะเลประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรสัตว์น้ำจืดและน้ำ
ทะเลมีปริมาณลดน้อยลง สำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งโดยเฉพาะการเลี้ยงกุ้ง ปรากฏว่า
ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการด้านการเพาะเลี้ยงจึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อ
ปัญหามลภาวะและต่อระบบนิเวศของทรัพยากรชายฝั่ง

1.6 ทรัพยากรชายฝั่งทะเล กำลังประสบภาวะการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งทรัพยากรป่าชายเลนถูกบุกรุกนำไปใช้ในกิจกรรมประเภทอื่น ทรัพยากรปะการังถูกทำลาย
เสียหายเนื่องจากปัจจัยธรรมชาติและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การท่องเที่ยว การประมง เป็นต้น
นอกจากนี้ทรัพยากรชายฝั่งประเภทหาดทรายแนวฝั่งทะเลพื้นที่บนบก เขตติดต่อฝั่งทะเลก็ประสบ
การเสื่อมโทรมมากขึ้น

2. เป้าหมายการยกระดับการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสืบทอดเป็นมรดกสำหรับอนุชนรุ่นหลังควบคู่ไปกับการใช้
ทรัพยากรธรรมชาติเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป จึงได้กำหนดเป้าหมายการ
บริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7

2.1 ทรัพยากรที่ดิน

2.1.1 เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ 30 ล้านไร่ ให้แล้วเสร็จภายใน 7 ปี

2.1.2 เร่งรัดการออกเอกสารสิทธิที่ดินปีละ 810,000 แปลง หรือคิดเป็นพื้นที่ประมาณปี
ละ 4 ล้านไร่

2.1.3 จัดตั้งระบบข้อมูลทรัพยากรที่ดินให้เป็นระบบเดียวกันทั้งส่วนภาคกลางและส่วน
ภูมิภาค

2.2 ทรัพยากรป่าไม้

อนุรักษ์พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ

2.3 ทรัพยากรแร่

ให้มีการกำหนดเขตพัฒนาทรัพยากรแร่ต่อเนื่องจากผลการสำรวจธรณีฟิสิกส์ทางอากาศ เฉพาะในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงก่อน

2.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

ให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำทั้ง 25 ลุ่มน้ำทั่วประเทศ

2.5 ทรัพยากรประมง

กำหนดแผนการใช้ที่ดินชายฝั่งทะเลเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ชายฝั่งทะเลและการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.6 ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

2.6.1 อนุรักษ์แหล่งปะการังในอุทยานแห่งชาติทางทะเลทุกแห่งให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์

2.6.2 รักษาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนที่เหลืออยู่ประมาณ 1.1 ล้านไร่ ให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ต่อไป

3. แนวทางการพัฒนาและมาตรการบริหาร และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อให้การบริการและจัดการทรัพยากรธรรมชาติในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับ 7 เป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนา และมาตรการไว้ ดังนี้

3.1 แนวทางหลัก

3.1.1 สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการส่งเสริมองค์กรประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นให้มีบทบาทในการกำหนดโครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการติดตาม ดูแลและการประเมินผล ความสำเร็จของโครงการดังกล่าว

3.1.2 จัดการควบคุมดูแลให้สามารถปฏิบัติตามแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่แล้ว เช่น แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าชายเลนและแหล่ง ปะการังโดยเน้นการเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอนุรักษ์ทรัพยากร- ธรรมชาติให้บรรลุผล

3.1.3 ลดความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต โดยการเร่งรัดการกำหนดแผนการใช้ที่ดินเสียตั้งแต่ต้น เช่น การกำหนดเขตพื้นที่ผลิตเกลือสินเธาว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การกำหนดเขตพัฒนาทรัพยากรแร่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทั้งนี้ โดยให้มีการเปิดเผยข้อมูลการวางแผนและการดำเนินงานให้เป็นที่ทราบแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไป และปรับปรุงให้องค์กรที่มีอำนาจชี้ขาดกรณีขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติประสิทธิภาพมากขึ้น

3.1.4 นำมาตรการการเงิน การคลัง เข้าช่วยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ส่งผลให้ประชาชนได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของประเทศโดยเสมอภาคกัน เช่น การปรับอัตราค่าใช้น้ำสำหรับภาคเอกชน และสำหรับผู้ใช้น้ำชลประทาน รายใหญ่ การจัดตั้งกองทุนเพื่อฟื้นฟูพื้นที่หลังจากการทำเหมือง และการปรับภาษีที่ดินเพื่อลดการเก็งกำไร และการถือครองที่ดินผืนใหญ่โดยไม่ได้ทำประโยชน์

3.1.5 จัดวางระบบข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อใช้ประกอบการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้ และเพื่อลดความสับสนในเรื่องข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้ รวมทั้งการกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน การกำหนดแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินชายทะเล เพื่อพัฒนาทรัพยากรประมงควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนและแหล่งปะการัง

3.1.6 เร่งรัดการออกพระราชบัญญัติเพื่อรองรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับป่าชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้เป็นประชาชนและองค์กรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าโดยนิตินัย

3.2 แนวทางและมาตรการเฉพาะด้าน

3.2.1 ทรัพยากรที่ดิน

(1) เร่งรัดแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันที่ดิน โดย

(1.1) ปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการในด้านการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม เพื่อให้การดำเนินงานมีความคล่องตัวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน การซื้อและการเวนคืนที่ดิน

(1.2) สร้างระบบการประสานงานด้านการจัดที่ดินระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(1.3) ลดการซื้อขายที่ดินเพื่อการเก็งกำไรโดยใช้มาตรการทางกฎหมายและภาษี และให้จัดตั้งสำนักงานกลางประเมินราคาที่ดินให้เป็นหน่วยงานอิสระตลอดจนภาษีเกี่ยวกับที่ดินโดยเฉพาะที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์และมีการถือครองในระยะสั้น ๆ

(2) ป้องกันแก้ไขปัญหาค่าเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดิน โดย

(2.1) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับสมรรถนะของดินและศักยภาพของพื้นที่ โดยเน้นการใช้มาตรฐานการจูงใจเป็นหลัก

(2.2) ขยายการให้บริการและการอุดหนุนของรัฐในการปรับปรุงและแก้ไขคุณภาพดินที่มีปัญหา เช่น ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินทรายจัด เป็นต้น

(2.3) เร่งรัดการดำเนินงานในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีการที่ไม่ยุ่งยากและลงทุนน้อย สามารถถ่ายทอดให้นำไปปฏิบัติได้ โดยรัฐจะเป็นผู้ให้บริการทางด้านวิชาการสำหรับพื้นที่ที่ปัญหารุนแรงมาก

(2.4) จัดหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำหรือหมู่บ้านพัฒนาที่ดินให้ครบทุกอำเภอทั่วประเทศเพื่อเป็นแกนกลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร

(2.5) ควบคุมการแพร่กระจายดินเค็มเพื่อป้องกันการเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดินจะกลายเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาดินเค็ม อันเนื่องมาจากการใช้ที่ดินไม่ถูกวิธีโดยเน้นวิธีทางธรรมชาติให้มากขึ้น

(2.6) เร่งรัดให้มีการกำหนดเขตพื้นที่และวิธีการผลิตเกลือสินเธาว์ที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(2.7) ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพดินมาใช้ในทางปฏิบัติ

(2.8) จัดหาและถ่ายทอดความรู้ด้านทรัพยากรที่ดินที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่เกษตรกรและประชาชนทั่วไป เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้การที่ดินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และการพัฒนา

(3) แก้ปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดย

(3.1) จัดระบบองค์กรเพื่อกำหนดนโยบายและควบคุมติดตามการดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรที่ดินให้มีแนวทางการดำเนินงานเดียวกัน ตลอดจนพิจารณา ทบทวน และปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทรัพยากรที่ดินให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้

(3.2) สนับสนุนการจัดตั้งระบบข้อมูลทรัพยากรที่ดินของแต่ละหน่วยงานให้เป็นระบบเดียวกันทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินสามารถทำได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีจัดหาเครื่องมือใช้ในการดำเนินงาน พร้อมทั้งฝึกอบรมบุคลากรให้มีการใช้คอมพิวเตอร์และพัฒนาในลักษณะข่ายที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้

(3.3) ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการต่างๆ ที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแล โดยเร่งรัดจัดทำแผนที่ขอบเขตประเภทการใช้ที่ดินในระดับจังหวัดทั่วประเทศ

(3.4) เร่งรัดการปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินและให้มีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ โดยกำหนดมาตรการที่ชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐสามารถนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

(3.5) เร่งรัดการศึกษาและวางแผนการใช้ การอนุรักษ์และการพัฒนาพื้นที่สูง 96 ล้านไร่ ทั่วประเทศ

3.2.2 ทรัพยากรป่าไม้

(1) แนวทางและมาตรการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์และนอกเขตป่าอนุรักษ์ ประกอบด้วย

(1.1) เร่งรัดการจัดทำแผนการบริหารและจัดการในการรักษาพื้นที่ป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ โดยเปิดโอกาสให้ส่วนราชการและผู้นำในระดับท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนดังกล่าวในแต่ละแห่ง

(1.2) ควบคุมดูแลให้สามารถปฏิบัติตามแผนบริหารและจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีอยู่ โดยเน้นให้มีการประเมินผลอัตราการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ดังกล่าวเป็นระยะๆ อย่างเปิดเผย รวมทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณ

(1.3) กำหนดและทำเครื่องหมายแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ป่านอกเขตอนุรักษ์ในแต่ละแห่งให้ชัดเจน

(1.4) เร่งรัดการออกกฎหมายรองรับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร

(2) แนวทางและมาตรการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ทั่วไป ประกอบด้วย

(2.1) ให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยเร่งรัดการออกกฎหมายรองรับป่าชุมชนเพื่อสนับสนุนประชาชนและองค์กรป่าชุมชนเพื่อสนับสนุนประชาชนและองค์กรประชาชนให้อำนาจตามกฎหมายในการมีส่วนร่วมปลูก ป้องกันรักษา และใช้ประโยชน์ชุมชน

(2.2) เร่งรัดการออกพระราชบัญญัติสวนป่า เพื่อให้เอกชนที่ดำเนินการปลูกป่ามีความมั่นใจในการลงทุนและได้รับและได้รับสิทธิประโยชน์ที่จะพึงได้รับ

(2.3) ให้มีการตรวจสอบสถานการณ์ป่าไม้ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ภาพถ่ายดาวเทียมและระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการบริหารและจัดการทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับอื่นทรัพยากรอื่นๆ

3.2.3 ทรัพยากรแร่

(1) เน้นการใช้ทรัพยากรแร่เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มและเป็นฐานรองรับอุตสาหกรรมในประเทศ โดย

(1.1) เร่งรัดการจัดทำแผนการผลิตและการใช้ทรัพยากรแร่ให้สัมพันธ์กับการขยายตัวของอุตสาหกรรม เพื่อเป็นกรอบหลักในการบริหารจัดการด้านการผลิต การใช้และการรักษาสิ่งแวดล้อม

(1.2) ดำเนินการให้มีการวิจัยเพื่อการพัฒนาเกี่ยวกับเหมืองแร่ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่ โดยการจัดตั้งศูนย์วิจัยการพัฒนาทรัพยากรธรณีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการประหยัดในกระบวนการผลิตและสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้อย่างคุ้มค่าโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(1.3) ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจแร่และการตลาดแร่ให้เป็นระบบ สามารถให้ความรู้ที่ทันสมัยแก่ผู้ประกอบการและเอื้ออำนวยต่อการลงทุน

(1.4) กำหนดมาตรการในการสงวนรักษาแร่ที่มีศักยภาพที่จะเป็นปัจจัยการผลิตของอุตสาหกรรมภายในประเทศในอนาคต โดยพิจารณาจากแนวโน้มด้านราคาแร่และปริมาณแร่สำรองในประเทศและประเทศใกล้เคียง

(2) กำหนดเขตการพัฒนาทรัพยากรแร่ให้สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตแร่ เพื่อช่วยลดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่กับการพัฒนาหรือการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมอื่น ๆ โดย

(2.1) เร่งรัดการสำรวจแหล่งแร่และประเมินปริมาณแร่สำรองทั่วประเทศ เพื่อกำหนดเขตการพัฒนาทรัพยากรแร่ต่อเนื่องจากผลการสำรวจธรณีฟิสิกส์ทางอากาศสำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านทรัพยากรแร่ของประเทศ โดยให้เอกชนเข้ามาช่วยดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ เพื่อให้การสำรวจเป็นไปอย่างรวดเร็ว

(2.2) ใช้ประโยชน์จากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของการใช้พื้นที่และการจัดการให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งของการใช้ที่ดิน

(3) เร่งรัดการประเมินปริมาณแร่สำรองประเทศควบคู่กับการร่วมลงทุนเพื่อพัฒนาแร่ในประเทศเพื่อนบ้าน โดย

(3.1) ให้มีการวางหลักเกณฑ์การถ่ายทอดข้อมูลด้านแร่ และผลการสำรวจธรณีฟิสิกส์ทางอากาศให้หน่วยงานของรัฐบาลและ/หรือภาคเอกชน

(3.2) สนับสนุนและเพิ่มบทบาทให้ภาคเอกชนนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสำรวจแหล่งแร่และประเมินศักยภาพแร่ในเชิงพาณิชย์ ในพื้นที่ที่ไม่เป็นเขตหวงห้ามตามนโยบายของรัฐ

(3.3) เพิ่มขีดความสามารถภาคเอกชนในการสำรวจแหล่งแร่ เพื่อรองรับการขยายการลงทุนในต่างประเทศ

(3.4) ให้มีการจัดทำหลักเกณฑ์ให้แก่ผู้ประกอบการ ในการจัดทำแผนการนำแร่ออกมาใช้ประโยชน์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม นับแต่วันที่ได้รับประทานบัตร

(4) ปรับปรุงกลไกการพัฒนาและกฎหมายเพื่อลดความขัดแย้งและแก้ไขอุปสรรคในการพัฒนาทรัพยากรแร่ โดย

(4.1) เร่งรัดให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติพิกัตอัตราค่าภาคหลวงแร่ พ.ศ.2509 รวมทั้งกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์แร่ที่เปลี่ยนแปลงไป

(4.2) ให้มีการศึกษาเพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งให้เหมาะสมกับวิธีการทำเหมือง พร้อมทั้งให้มีการติดตามตรวจสอบผู้ประกอบการให้ดำเนินการแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้

(4.3) กำหนดมาตรการและระเบียบในการจัดตั้งกองทุนเพื่อฟื้นฟูบูรณะสภาพแวดล้อมเหมืองแร่ รวมทั้งกำหนดแนวทางให้องค์กรท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูบูรณะสภาพแวดล้อม

3.2.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

- (1) จัดทำแผนงานจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาแหล่งน้ำทุกประเภทในรูปของกลุ่มโครงการอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำ โดยจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหา
- (2) กำหนดให้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมด้านอุทกวิทยา สภาพภูมิศาสตร์ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในขั้นตอนของการวางแผนสำหรับการออกแบบก่อสร้างนั้น ให้กำหนดแผนการดำเนินงานเป็นระยะๆ โดยให้เร่งก่อสร้างอ่างเก็บน้ำที่มีศักยภาพก่อน แล้วจึงทำการก่อสร้างระบบส่งน้ำภายหลัง
- (3) ให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่กระจายออกไปอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยเน้นพื้นที่ฝนตกน้อยกว่าปกติ และพื้นที่นอกเขตชลประทาน
- (4) จัดรูปแบบการบริหารและการจัดการโครงการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและโครงการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ก่อสร้างไปแล้ว โดยให้องค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและบำรุงรักษาโครงการ และให้หน่วยงานของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านวิชาการ
- (5) เร่งรัดให้มีการจัดตั้งองค์กรระดับชาติ โดยมีกฎหมายรองรับเพื่อการวางแผนการบริหารและจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเน้นการจัดการระบบลุ่มน้ำเป็นหลัก
- (6) กำหนดแผนงานเพื่อการจัดหาแหล่งน้ำดิบสำหรับการประปาและจัดทำมาตรการควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน
- (7) สนับสนุนให้มีการศึกษาในชั้นรายละเอียดเรื่องศักยภาพของแหล่งน้ำบาดาลทั่วประเทศ และจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล
- (8) สนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดนโยบายจัดสรรน้ำ ป้องกันและบรรเทาอุทกภัย
- (9) ปรับปรุงอัตราค่าใช้น้ำจากการชลประทานที่เก็บจากภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรให้เหมาะสมตามปริมาณการใช้และคำนึงถึงสิทธิการใช้น้ำ โดยภาคเกษตรกรรมให้คิดเฉพาะค่าบำรุงระบบส่งน้ำ ส่วนนอกภาคเกษตรให้คิดรวมค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำและค่าบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

3.2.5 ทรัพยากรประมง

- (1) เร่งดำเนินการพิจารณาแก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับของส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการควบคุมเรือประมงและทำการประมงที่ไม่เป็นเอกภาพ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรประมง ตลอดจนการบังคับใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
- (2) ปรับปรุงคุณภาพของแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหามลภาวะอันจะมีผลกระทบต่อทำการประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยเร่งด่วน
- (3) จัดทำแผนแม่บทการจัดการทรัพยากรประมงในระดับพื้นที่
- (4) พัฒนาการเพาะเลี้ยงชายฝั่งให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินชายฝั่งทะเลและการพัฒนาเขตชายฝั่ง
- (5) เร่งรัดการประสานงานระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการบริหารแหล่งน้ำจืดของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการกสิกรรม การชลประทาน การประมง การผลิตกระแสไฟฟ้าและอื่นๆ
- (6) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มผู้ประกอบการประมงรายย่อยเพื่อพัฒนาเทคนิคการทำประมง และเผยแพร่ความรู้ให้แก่ชาวประมง ผู้ประกอบธุรกิจประมงและประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด

3.2.6 ทรัพยากรชายฝั่งทะเล

- (1) เร่งรัดการวางแผนจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเลในระดับพื้นที่และในระดับจังหวัด รวมทั้งการจัดตั้งระบบข้อมูลทรัพยากรชายฝั่งทะเล
- (2) เร่งรัดการกำหนดเขตและหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในแนวเขตปะการัง รวมทั้งการออกระเบียบ ข้อบังคับกับการครอบครองปะการัง
- (3) เร่งรัดการปฏิบัติตามแผนการฟื้นฟูป่าชายเลนและปะการัง
- (4) จัดทำแผนการจัดอุทยานแห่งชาติทางทะเลให้ครบทุกแห่ง

(5) จัดทำโครงการค้ำประกันอาชีพและป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นเอกชน และประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเล

(6) กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั่วประเทศ และกำหนดคุณภาพน้ำชายฝั่งทะเลให้เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ โดยเน้นการอนุรักษ์บริเวณที่มีปะการัง แหล่งรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำ และแหล่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว